

της άρνησιός 'Ολύμπιος πάντα,
του καταφρόνιου Σατανᾶς.

Στή Βενετιά σου ταξιδεύεις.
Σε μιά χρυσή γόντολα μέσα,
της όμορφιάς δόγισσα νά την
ή λατρεμένη σου ή κοντέσσα!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΙΣΑΜΕ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ *)

Η νεοελληνική δημοτ. ποίηση είναι άξια του ενδιαφέροντος που της χάρισε ο Γκαίτε κ' έτσι άξια του ενδιαφέροντος της παγκόσμιας φιλολογίας. Σ' αυτή λοιπόν την εθνική ποίηση και γλώσσα πρέπει να πακουμπάει και η φιλολογική ποίηση όπως δα και το εφαρμόζει στακριβώτερα της τα λουλούδια. Βέβαια, πάνω σε ξένα πρότυπα ξετυλίχτηκε η νεοελληνική ποίηση, μα κι' αυτά τότε μόνο φέρνανε προκοπή, ότα σμίγανε με την πνοή που άνασαινει το δημοτικό τραγούδι. Και τούτο για τα κρητικά ποιήματα που γεννηθήκανε στο τρίξιμο του 16 και 17 αιώνα, μνηώντας για το νησί εκείνο το ξανάθησμα μιας καινούριας φιλολογίας.

Στην κορφή στέκει μια δραματοποιημένη ιστορία της «Θυσίας του Αβραάμ» (στο 16 αιώνα) που φαίνεται βέβαια να είναι διασκευη από το ιταλικό, μα που με τα μοτίβα τα παρμένα από τη δημοτική ποίηση και ιδίως με το ψυχολογικό μεταχέρισμα της μητρικής στοργής, θεωρείται καθάριο ελληνικό έργο. Πολύ πιο δυνατά ξεχωρίζεται το ιταλικό στοιχείο σε δυο άλλα έργα. Τόνομα κιάλας του ενός από τους δυο ποιητάδες μας μαρτυράει σε τί άερα βλάστησε αυτή η φιλολογία. Έξεν από τα έφτάνησα πουθενά άλλου δεν έπιασε τόσο βαθιές ρίζες ο ιταλικός πολιτισμός ότο στην Κρήτη. Όμως πόσο πάλι σ αυτό το νησί χαρακτηρίζει το έλλ. στοιχείο τον εκεί πολιτισμό, φαίνεται έπίσης από το γεγονός, ότι μια βενετσιάνικη φαμίλια έβγαλε έναν Έλληνα ποιητή. Ο Β. Κορνάρος (CORNARO)

*) Το Γ' κεφάλαιο από τη μελέτη του καθηγητή κ. Albert Thumb «Die Neugriechische Literatur» που δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό του Βερολίνου «Osteuropäischen Literaturen und die Slawischen Sprachen» σελ. 246-264.

πούζησε κατά τα φαινόμενα στην άρχή του 16 αιώνα, άνηκε στην ξακουσμένη εκείνη οικογένεια που την τιμάει και τίτλος δόγη και κάτι περισσότερο ακόμα η γέννα του Τάσου. Το έπος «Ερωτόκριτος» (5 άσματα σε κάπου 10000 ρίμες) ένα ήποτικό μυθιστόρημα που δηγιέται τη ρομαντική άγάπη και τις περιπέτειες του ήρωα, είναι ένα άπλοϊκό άνακάτωμα ευρωπαϊκού ήποτισμού και νεοελληνικού χαρακτήρα με άρχαία μυθολογικά κιντήδια. Όλο σύνολο δεν ίκανοποιεί την τεχνική άπαιτητή, ξεχωριστά όμως στα μέρη του έχει να δείξει δραματικές και λυρικές όμορφιές. «Όσο κι' αν έχει όδηγηθεί ο ποιητής από ιταλικά πρότυπα, δεν του λείπει η πρωτοτυπία. Αυτό το άποδείχνει κιάλας με το κυβέρνημα της γλώσσας. Ο ποιητής με το μεταχέρισμα της κρητικής ντοπιολαλιάς δημιούργησε ένα πρότυπο, πώς μπορεί να μορφωθεί φιλολογικά η λαϊκή λαλιά. Το έπος έγινε τόσο άγαπητό δημοτικό βιβλίο που και σε άπομακρυσμένα χωριά πολλά του έπεισόδια τα μεταχέριζονται για δημοτικά τραγούδια.

Λιγώτερο ξακουστός είναι ένας άλλος κρητικός ποιητής, ο Γ. Χορτάσης (στα 1600). Η τραγωδία του «Ερωφίλη» είναι ένα γιομάτο φόνους και άγριότητες δράμα που το πιο σχετικό του πρότυπο το βρίσκεις σ' ένα όνομαστό στην εποχή του δράμα του 16 αιώνα, την Orbeche του Giralaldi. Και στην τεχνική, όπως λ. χ. στα λυρικά «έντερμέδια» προδίνει ο ποιητής ιταλ. έπίδραση. Έν τούτοις ίσια ίσια σ αυτό το διακρινόμενο λυρικό στοιχείο δείχνει την εθνική χρωματιά.

Η Κρήτη θα μπορούσε να δώσει το δυνατό σπρώξιμο στον ξαναστυλωμένο της νεοελλ. φιλολογίας και πιο πολύ στο πλάσιμο μιας νεώτερης φιλολογικής γλώσσας, α δεν έρχόταν ξάφνα νάν της κόψει τη φόρα το βαρύ ποδάρι του Τούρκου (1663). Η καινούρια φιλολογία που μπαίνει στα 1800 δε συνεδενότουνα με την Κρήτη στέκουσαν η κάτου από την έπίδραση του κλασικισμού (ιδίως του γλωσσικού) και της Ευρώπης, η βλακίζουνα χίμασα στη δημοτική ποίηση. Ένα δυνατά ξεχώρισμα των των δυο στοιχείων μόλις μπορεί να κάμει κανείς στους δυο άρχαιότερους ποιητές που πρέπει να όνομαστούνε. Ο θεσσαλός Ρήγας (Πρωτομάστουρας της έλλ. λευτεριάς 1798) με τα πατριωτικά του τραγούδια στην ιδέα και στη γλώσσα δυνατά έπιρρασαμένος από τον κλασικισμό, μα στο άίστημα

έναν άντιπροσωπο του έθνους του. Ο Αθ. Χριστόπουλος από την Καστοριά της Μακεδονίας (1777 - 1847) άξίζει να αναφερθεί για τη μεγάλη του εύχθεια στο μεταχέρισμα της δημοτικής μα τα παιγνιδιάρικα τραγουδάκια του δεν έχουνε διόλου βάθος αίσθηματος η σκίψης. Σοβαρότερης ιδέας και άγνης δημοτικής μορφής είναι τα λυρικά ποιήματα, τα παραμύθια και οι σάτυρες του Ηπειρώτη Γ. Βηλαρά (1771 - 1823). Ο Βηλαράς έγραφε και στον πεζό λόγο τη δημοτική, δίνοντας πρώτος το καλό παραδειγμα στους συμπατριώτες του - μα δίχως κανένα άποτέλεσμα - γιατί το γλωσσικό ζήτημα είχε λάθει κιάλας τη διεύθυνση που έμελλε να κολλήσει τη τραγίδα της στη φιλολογία του 19 αιώνα. Είχανε πέσει τότε με τα μούτρα να ακαθαρίσουνε τη γλώσσα και δεν έννοούσανε μαύτο να παρχμερίζουνε μοναχά τις ιταλικές η τούρκικες λέξεις, μα και γνήσιες έλλ. λέξεις της κοινής χρήσης αχυδάκιες κατά τη γνώμη τους να τις άντικατασταίνουνε με άλλες κλασσικής μορφής. Αυτό το δασκαλισμό τότε μασκάρησε έξοχα σε μια πολύ έξυπνη κωμωδία του «Κορακιστικά» ο Ίσκ. Ρίζος Νεροούλος.

Ο άνθρωπος που παίζεται σε βήρος του ε τίτλος «Κορακιστικά» είναι ο διάσημος φιλόλογος Αδ. Κοραής από τη Χίο (1748 - 1833) ένας από τους φλογερότερους πατριώτες, ένας παιδαγωγός του έθνους του που με την εκπαίδεψη προσπαθούσε νάν το κάμει ώριο για τη λευτεριά. Για τις υπερβολές των άγαιομακίων εκείνων όπως λ. χ. του Δούκα δε φταίει καθόλου. Ο Κοραής άντιπροσωπεί το «συμβιβασμό» μεταξύ δημοτικής και καθαρεύουσας και έχει όση για το ζήτημα μιας φιλολογικής γλώσσας γερότερες ιδέες παρά το πλήθος εκείνο των ακαθαρευουσών που θαρούνε πώς άντιπροσωπεύουνε τις άρχές του. Αλλά όπως κι' αν έχει το πρέμα ο Κοραής είναι ο πατέρας του κυρίαρχου συστήματος. Όταν ο πόλεμος για την έλληνική ανεξαρτησία τέλειωσε με την άποκατάσταση ενός λεύτερου ελληνικού κράτους, το έθνος θεώρητε χρέος του σύμφωνο με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό να κανονίσει όλες του τις δημόσιες ύπθεσες - κ' έδω φυσικά άνηκε και το ζήτημα της γλωσσικής μορφής. Μεταξύ Κοραή και Βηλαρά προτιμήθηκε ο πρώτος τραβήξανε μαάλιστα πιο πέρα το σκαίνι του Κοραή. Για τον πεζό λόγο η δημοτική έμεινε άποξενωμένη και είναι να λυπάται κανείς που και του Περρεβού

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Ο ΓΗΤΑΥΡΟΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ. Όσο γι' αυτό, πατέρα, νομίζω πως δεν έχουν άδικο. Δώδεκα ώρες πάνω κάτου, δουλειά το μερονύχτι, τους άφανίζει. Δεν είναι μικρό πράμα, δώδεκα όλάκερες ώρες νάχης να παλεύης με το σίδερο. Το άψυχο αυτό πράμα για να λυγίση, να κοπή, να πάρη τμήμα, θέλει να φάη ζωές.

ΦΙΝΤΗΣ. Σταύρο, τί είναι αυτά που λές;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Λέω άπλοστάτα, πως έχουν δικιο να ζητούν λιγότερη στις ώρες της δουλειάς.

ΦΙΝΤΗΣ. Μα αυτό είναι ενάντιο στα συμφέροντά μας.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Το μεγαλύτερο συμφέρο καθενός είναι το συμφέρο της ανθρωπότητας. Κι' αυτοί που

*) Η άρχή του στον αριθ. 324.

εργάζονται στο έργοστάσιό σας, μην ξεχνάτε, πατέρα, πως είναι οι άπόκληροι αυτής της ανθρωπότητας, που όσο κι' ε σας κάνουνε να πλουτίσετε, έχουν όμως δικαίωμα σε μια στοιχειώδη φιλανθρωπία από μέρος σας.

ΦΙΝΤΗΣ. Αυτά με κάου και πλουτίζω; Αυτοί η τα κεφάλαιά μου, τα μηχανήματά μου, η περιουσία μου, που την έχω ρίξει στους πάντε δρόμους, και που γι' αυτό βόσκουνε ψωμί και τρώνε αυτοί οι τιποτένιοι;...

ΣΤΑΥΡΟΣ (με κάποιο θυμό). Η περιουσία σας που τη ρίχτε στους πάντε δρόμους, καθώς λέτε, μεγάλωσε και θέριψε μέσα σ' αυτούς τους πάντε δρόμους, όχι βέβαια μοναχά της, μα με το αίμα αυτώνων, που τώρη τους βρίζετε κι' έλκς.

ΦΙΝΤΗΣ. Δε σε καταλαβαίνω, Σταύρο, με την αλήθεια, δε σε καταλαβαίνω.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Κι' όμως αυτά που λέω είναι τόσο άπλά. Δε με καταλαβαίνετε, γιατί δε θέλετε, γιατί ίσως και δεν μπορείτε να με καταλάβετε. Δε συλλογιστήκατε ποτέ πόσοι άπ' αυτούς φύγανε από το έργοστάσιό σας σακατεμένοι και χιλιοπαθιασμένοι, ενώ μπήκανε εκεί μέσα μ' όλη τη γερόσύνη και τη φωτιά της νιότης. Δε συλλογιστήκατε

ποτέ πως η μόνη τους άναμωθή ύστερα από τόσω χρονώνε εργασία, είναι η πείνα, η άτιμη πείνα. Άμα τους περιτριγυρίζουνε τα γερατιά, και παση πιά η ίκανότητά τους για τη δουλειά... (Ξαφνικά). Πάψτε να είστε τόσο άδικοι γι' αυτούς, πατέρα. Άκούστε με και μένα. Άς τους λιγότεψουμε τις ώρες της εργασίας όπως ζητάνε, ας τους κάνουμε και καμιά άλλη παρχώρηση, ας τούς...

ΦΙΝΤΗΣ (διακόφοντας με θυμό). Και καμιά άλλη παρχώρηση; Έσύ είσαι τρελλός. Έσύ είσαι τρελλός. Μπάς και ήρθες έδω, καταραμένη, για να μου κατατρέψης την περιουσία μου, να μου πάρης τα κόπια μου, να τα μαράτης σ' αυτούς;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Ίσως τα κόπια σας να είναι πιο πολύ κόπια αυτώνων, παρ' όσα σας.

ΦΙΝΤΗΣ (μονάχος του, σαν άπελισμένος). Πάντα ο ίδιος, πάντα ο ίδιος. Δεν μπορείτε να έλλάξη. Θεέ μου.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Κι' όμως αν ξέρατε τί θα πήσκαβιά...

ΦΙΝΤΗΣ (διακόφοντας). Μιλά; για σκαβιά, γι' αυτούς που κατατήσαν να είναι πιο λεύτεροι κι' από μένα. Η πολιτεία τους έλαμε βασιλιάδες, και λύνουνε και δένουνε, και κατεβάζουν άρχόντους

ἡ ἱστορία τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Πάργας δὲν μπο-
ρεσε νὰ ἐπιρρεάσει μὲ τὴν δροσερὴν τῆς πνοῆ καὶ τὴν
ἐκλογὴν τῆς γλώσσας. Τὰ ἀποκημονέματα τοῦ πρό-
μαχου τῆς λευτεριᾶς Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, συν-
ταγμένα στὴ δημοτικὴ (1851), δὲν ἔχουνε τὴν ἀξία
φιλολογικῶ ἔργου.

Ἄν οἱ Ἕλληνες στὸ ἀρχίσιμα τῆς νέας τους
ζωῆς κρίνανε διαφορητικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα εὐρωπ. ἔθνη
ποῦ μέσα τους βλαστήσανε κοντὰ κοντὰ ἐθνικὰ
γλώσσα κ' ἰθνηκὰ ποίηση, δὲν ἔδωσαν ἰδῶ τὸ
πρῶτο χτύπημα καθαρὰ φιλολογικῶ λόγῳ. Ἔτσι
μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποδείξει πῶς στοὺς ἐθνικόφρονες
Ἕλληνες ἔγινε ἀζητήσῳ ἡ δημοτικὴ μὲ τὸν τρόπο
ποῦ τὴ μεταχειριστήκανε οἱ Ἰουλίται· στὴν προπα-
γάντα τους. Πολὺ σπουδαιότερος ὁμοίως εἶν' ἕνας ἄλ-
λος λόγος. Ὁ εὐρωπαϊκὸς φιλελληνισμὸς ποῦ βλά-
στησε ἀπὸ τὸν ἐθνουσιεσμὸ γιὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶ-
φερε τὸντις σὲ καλὸ τέλος τὸ σηκωμὸ τῶν Ἑλλή-
νων· καὶ νιωθεὶ κανεὶς τὸν πόθο τῶν τελευταίων,
μὲ μιὰ γραφτὴ σιμωτέρη στὴν ἀρχαία, νὰ δεῖξουνε
σ' ὅλο τὸν κόσμον, καὶ πῶς πολὺ στοὺς φιλελλη-
νικοὺς κύκλους, πῶς εἶναι οἱ φυσικοὶ κληρονόμοι τῶν
ἀρχαίων Ἑλλήνων. Γιατί ὁ Φαλλμεράιερ εἶχε ξε-
στομαίσει τὸ 1829 τὴ φράση, ὅτι γενικὰ δὲν ὑπάρ-
χουνε πιά Ἕλληνες καὶ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀρ-
χαίας Ἑλλάδος ἔχει σαρωθεῖ ἀπὸ τὴν πλημμύρην
τῶ Σλαβῶν. Ἡ Εὐρώπη εἶχε ὑπερασπιτεῖ
τοὺς Ἕλληνες ἐπειδὴ πίστευε πῶς ἀγκάλιαζε τοὺς
ἀπόγονους τῶ Μαραθωνομάχων — καὶ τὴν ὁμοί-
αὐτὸ νῆανι μιὰ οὐτοπία! Διόλου παράξενο ἂν οἱ Ἕλλη-
νες φοβηθήκανε τὰ ἄσκημα πολιτικὰ ἐπακόλουθα
ποῦ μποροῦσε νῆχε· μιὰ τέτιχη ἀπάτη τῆς Εὐρώπης
γιὰ τὸ νέο κράτος. Μ' ἀλλοίμονο ἂν οἱ Ἕλληνες
εἶχαν ὡς μόνον γνῶρισμα τῆς κατ' ἐξουσίαν του· τὴ
γρηγορὴ του! Ἄν εἶναι τίποτε ποῦ νὰ ποδεῖχῃ τὸν
ἐσωτερικὸ σύνδεσμον ἀρχαίου καὶ νέου ἔθιμου τοῦτο
ἴσικ ἴσικ εἶναι αὐτὴ ἡ λαϊκὴ λαλιά, αὐτὴ ἡ νεοελ-
ληνικὴ συνείδηση, καὶ δὲν ὑπάρχει σήμερον ἀμφιβο-
λία στοὺς εἰδήμονες ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Φαλλμεράιερ
εἶναι λαθεμένη. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἔχουν ὅλο τὸ
δικαίωμα νὰ λέγονται ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἂν καὶ
μὲ τὸ φυλετικὸ ἀντικείμενον μπάσανε ἕξιν ἀίμα στὶς
φλέβες τους ὅπως καθεὶ λαὸς τῆς Εὐρώπης. Ὁ θυ-
μὸς τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὸ Φαλλμεράιερ εἶν' εὐκο-
λονόητος, μὰ τὸ λυπηρὸ εἶναι πῶς βίηθητε νὰ στε-

ριωθεὶ ἡ πλάνη ποῦ τόσο ἐμπόδιτε κ' ἐβλάψτε τοὺς
ἔθνοους τὴ φιλολογικὴ ζετυλιξιά.

Πάτρα ΜΥΡΙΑΕΛΛΑ

ΧΑΡΕΣ ΑΠΟΚΟΣΜΕΣ

Τῆς Μ—Μ.

Τάβλεπα ἀπὸ τὸ στενὸ φεγγίτη, τὸ σιδεροφρονγ
μένο, τῆς φυλακῆς μου, τῆς ψυχικῆς μου φυλακῆς,
τὸ φεγγίτη. Καὶ τὰ καμάρινα σὸ ἀντικρινὸ παρὰ
θυρο, πάνου σὸ κρῦν τὸ μάρμαρο ἀπιθωμένα. Καὶ
τὰ χοιρόμωνα. Καὶ οὐγὰ οὐγὰ, δίχως νὰ τὸ νιώσω
τάγαπσα. Βέβαια, θὰν τάγαπσα, ἀφοῦ κ' ἔτα νύ-
χτωνε, κ' ἔτα δὲν τάβλεπα πιά, πάντα μπροστὰ μου
τάχα, τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου πάντ' ἀγρυπνοῦσαν
πάνου τους.

Κ' εἶτανε δυὸ γλαστράκια μικρά, τοσοῦτοια· καὶ
δυὸ φυτὰ μικρά, ντυμένα τὴν δλοπράσινη δροσιὰ κ'
ἐλπίδα τῆς νιότης, στυλωνόντουσαν πάνου τους. Κι
ὅταν τὰ γλαστράκια τὰ βάζανε κοντὰ κοντὰ, τά-
βλεπα τὰ φυτὰ νὰ γέρονε τὸνα πάνου στῆλο καὶ νὰ
κρυφομύλωνε κ' ὅταν πάλι τὰ γλαστράκια τάπομα-
κράνανε, τὸνα στὴ μὴν ἄκρη τοῦ παραθυριοῦ καὶ
τάλλο στὴν ἄλλη, τάβλεπα τὰ φυτὰ νὰ γέρονε σα
μαραμένα καὶ τάβλεπα ἀκόμα καὶ νὰ δακρρίζουνε.

Καὶ τὰ λυπόμωνα τὰ φτωχὰ μου καὶ μοῦ νοτί-
ζουσαν καὶ τὰ δικὰ μου τὰ μάτια. Καὶ μοδρὸ-
τουνε νὰ φωνάζω :

— Μὴν τὰ χωρίζετε. Ἀφίστε τα κοντὰ κοντὰ
νὰ κρυφολένε τοὺς πόθους τους καὶ νὰ χρυσοφά-
νουν τίς ἐλπίδες τους.

*

Μὲ τὰ γλυκοχρόματα τὰ κολημέριζα καὶ τὰ
καληνυχτοῦσα μὲ τὰ ἡλιογέρματα. Κι ὀλημερὶς γλυ-
κοκοιβεύοντες ἔσθημα μαζί τους κ' ὀλονυχτίς ἀγάπες
μου καὶ προηγορίες μου τὰ φῶναζα. Ὡ, πόσο
πλάταινε ἡ περιεγκλωσιὰ τῆς φυλακῆς μου μὲ τὴν
ἀγάπη τους! Ἀλάκαρη τὴ δημιουργία κλειούσα
μέσα σὸ στενὸ μου τὸ κελλὶ καὶ τίς βαριές μου τίς
ἀλυσιδὲς ἐρχόντουνε ἡ Νιότη καὶ μ' ἕνα ἀεροφίλημά
τῆς μοῦ τίς κοιτάζει.

Καὶ χοιρόμωνα τῆς ψυχῆς τῆς λευτεριά — τὴ με-
γάλη Λευτεριά χοιρόμωνα. Καὶ πάθαινα καὶ τοῦτο.
Ἐβλεπα στὰ πράσινα τους τὰ φυλλάκια νάντιφεγγί-
ζεται ἡ ἀγάπη μου καὶ θαρροῦσα πῶς μ' ἀγαποῦνε κ'
αὐτὰ, πῶς μὲ κοιτάζουνε, ἀκόμα καὶ πῶς μοῦ γλυ-

κοινοβεντιάζουνε. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ γελώμωνα.
Μήπως δὲν ἔχουν ψυχὴ καὶ τάνθάκια; Καὶ μήπως
δὲν ὑπάρχουν καὶ διαλεχτὲς ψυχὲς ἀνθρώπινες ποῦ
ἔχουν τὸ μέγα χάρισμα νὰ βλέπουν τάνθάκια νὰ
γλυκοφιλοῦνται καὶ νὰκοῦνε τοὺς θάμνους νάνα-
στενάζουνε ;

Μὲ ἀγαποῦσανε τάνθάκια μου. Κι ὅσο κ' ἂν τὰ
μαργιόλικα ζητούσανε νὰ μοῦ τὸ κρῦνον, ἐρχόντου-
σαν κατὶ μεγάλες στιγμὲς ποῦ τάπαυα — μάλιστα ὅταν
ὁ ἥλιος ἀπλωνότανε πάνου τους καὶ γυροῦσανε
κατὰ τὸ φεγγίτη τῆς φυλακῆς μου καὶ γλυκοκοιού-
σανε τὰ φυλλάκια τους σὰ νὰ μοῦ φωνάζανε :

— Τὴν ἀγάπη μας σοῦ φέρουμε, φτωχὲ μας
μοναξιώτη, μὲ τὴ λουλουδένια μας τὴν ἀγάπη σὲ
στεφανώνουμε !

*

Ἄχ, ἕνα δειλινὸ τρομάρα ποῦ τὴν πῆρα! Φυ-
σοῦσε μαριασμένος βορῆς, κατὰψυχρος, καὶ τὰ πα-
ραθυρόφυλλα ἀνοιγοκλειούσανε μὲ ὀρμη — καὶ τὰ
γλαστράκια μου τὰ φτωχὰ πάνου σὸ μάρμαρο, σὰν
πάντα, καρτερούσαν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ τὸ θά-
νατο. Ἄλοιά μου! Ἐβγαζα τὸ χέρι μου ἀπὸ τὸ
σιερό μου τὸ φεγγίτη, ἰ' ἄπλωσα, μὰ ποῦ νὰ φτά-
σει τὸ χέρι μου νὰ στυλώσει τὰ παραθυρόφυλλα καὶ
νὰν τὰ σώσει! Σειούσα τὴν πόρτα τῆς φυλακῆς μου
νὰν τὴ ρήξω καὶ νὰ πεταχθῶ ὄξω, μὰ ἡ σιδερό-
πορτα, καλομνηταλωμένη, δὲ λυγούσε καὶ μόνον τὰ
χέρια μου ποῦ μάτωνα!

Καὶ σωριαζόμωνα κατάχαμα κ' ἔκλειγα, καὶ ξε-
φρονόουσα, καὶ κατασπάρουσα τίς σάρκες μου. Μὰ τί-
ποτα, τίποτα!

Καὶ μιὰ στιγμὴ, πάνου στὴ μαύρη τὴν ἀπελπι-
σιὰ μου, ἀνατινάχτηκα κ' ἔτρεξα σὸ φεγγίτη καὶ
κόλλησα τὰ φρυγγμένα χεῖλια μου στὰ κρῦνα σίδερα
του καὶ φώναξα σπαραχτικὰ :

— Διαβάτες ἄκαρδοι, λυπηθήτε με, σώστε μοι
τὰ φτωχὰ μου τάνθάκια! Ροῦγα περιγελάστρα, λυ-
πήσον με, πεθαίνουν τάνθάκια μου καὶ θὰ πεθάνω
μαζί τους κ' ἐγώ!..

Καὶ σβήσανε τὰ λόγια μου μὲ ἀναφιλητό. Καὶ
οἱ διαβάτες μ' ἀκούσανε ψυχροὶ κ' ἀδιάφοροι καὶ ἡ
ροῦγα μὲ ἀναγέλασε..

*

Ἄχ, πάντα ἀδιάφοροι οἱ διαβάτες καὶ πάντα

μὲ τὸν ψῆφο τους. Ποῦ ματακοῦσθηκε νὰ κυβερνήθῃ
ἕναν τόπο ἡ φτωχολογία καὶ ἡ ἀργατιά.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τοὺς λευτέρωσε ἡ πολιτεία, εἶναι
ἀλήθεια, μὰ τοὺς τλαθῶσε ὁ παρῆς. Αὐτὸ ὅμως
τὸ σκλάβωμα εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο.
Δὲ θὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς ποῦ θὰ ξεσκλαβωθῶνε
κ' ἀπ' αὐτό... Ἀλλοίμονο σὲ σὰς τότε κ. Φιντή.

ΦΙΝΤΗΣ Ἐσὺ εἶσαι ἕνας ἐπαναστάτης, ἕνας
ἀναρχικὸς, ποῦ ἤρθεσ ἰδῶ μέσα γιὰ νὰ μὲ φοβερί-
σῃς; Ἄ! δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑποφέρω πιά, θὰ φω-
νάζω τὴν ἀτυνομία νὰ σὲ πετῶ ἀπὸ μπροστὰ
μου. (Πέφτει σὲ μιὰ καρέκλα).

Πάφη.

ΣΤΑΥΡΟΣ (ἤσυχον ἔσθηρα ἀπὸ λίγη σιέμη). Δὲν
εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ κάμῃ αὐτὸ ἡ ἀτυνομία. Ὅχι τὸ
κάμω μόνος μου, τὴν ὥρα ποῦ σὰς γινώσκω καλὰ καὶ
κατὰ βῆθος. Μιὰ φράσῃ εἰμωνα παιδάκι καὶ δὲ σὰς
εἶχα καταλάβει· ἀλλοίως βέβαια δὲ θὰ μὲ βιάπατε
ποτέ νὰ ξαναπατήσω τὸ κατώφλι σας. Κι' ἂν μὲ
εἶδατε σήμερον νῆχομαι ἰδῶ, ὅσκινα αὐτὴ μόνον
καὶ μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς μὲ ἔτι μὲτὸ μοῦ περ-
νῶσε ἀπὸ τὸ χέρι θὰ μποροῦσα νὰ γλυκώσω τὴ
δυστυχία τῶ δυστυχισμένου σας. (Δυνατότερα,
ἔσθηρα ἀπὸ λίγο). Τόσα χροῖνα μακρὰ ἀπὸ σὰς,

δούλεψα μὲ τὰ χέρια μου γιὰ νὰ ζήσω. Πείνασα,
δίψασα, ὑπόφερα, καὶ εἶδα ἀπὸ σιμὰ μέσα στὰ
ἐργοστάσια κ' ἐγώ, ἕνας ἀπλὸς ἐργάτης, εἶδα ἀπὸ
σιμὰ τὴ μεγάλη καταπίεση τοῦ παρῆς, εἶδα ἀπὸ
σιμὰ τὰ βῆσανα, τίς πίκρες, τίς ἀδικίες, τοὺς θά-
νάτους. Εἶδα ἀπὸ σιμὰ τὴν ἀγριότητα, τὴν ἀτιμία,
καὶ μπῆκα καὶ γώ, καὶ βρυτήχτηκα καὶ γώ, καὶ
ἐπαθα καὶ γώ. Κλείνω μέσα μου αὐτὴ τὴ στιγμὴ
τὸν πόνο ὄλων ἔσοι τυραννιούνται κάτω ἀπὸ τὰ
σκληρὰ πατήματα ἔσῃς τῶν πλούσιων... Ἄ! μὲ
λέτε ἕνα ἐπαναστάτη, ἕνα ἀναρχικὸ. Μὰ δὲν εἶμαι
τίποτα ἀπ' αὐτὰ. Εἶμαι μονάχα ἕνας ἄνθρωπος,
ἕνας ἄνθρωπος ποῦ ἐσεῖς δὲν εἶστε.

ΦΙΝΤΗΣ (συλλογισμένος). Ἀλλοίμονό σου, ἀλ-
λοίμονό σου, τρισαλλοίμονό σου!..

ΣΤΑΥΡΟΣ (χτυπάει τὸ κορδοῦνι).
(Μπαίνει ὁ ὑπερέτης).

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τοῖματε τίς πικραλῶ τὰ πρά-
ματα μου καὶ κατέβασέ τα κάτω στὴν ἀξώπορτα.

ΥΠΕΡΕΤΗΣ. Ἀμίσως. (Φεύγει).

Πάφη.

ΣΤΑΥΡΟΣ (πρὸς τὸ Φιντή). Φεύγω αὐτὴ τὴ
στιγμὴ γιὰ νὰ μὴν ξαναχρῆσω πιά. Ἔτσι πιστεύω,
νὰ μὴ κιντυνεύουνε πλέον τὰ κόπια σας καὶ τὰ

πλούτη σας. Ἄν ὅμως τὴν ὥρα μέσα μου κλισάνουμι
ἕνα σπαραγμὸ, εἶναι γιὰ τὴν ἀφήνω πίσω μου τὴ
λύπη σὲ δυὸ πρόσωπα ποῦ τὰ στολίζουνε τὰ ἀθῶα
γερατειὰ καὶ τὰ ἄγνὰ νιάτα. Ὡ! τὴ γιγιά μου
καὶ τὴν ἀδερφοῦλα μου δὲ θέλω οὔτε νὰ τίς ἀπο-
χαιρετήσω, φοβῶμαι μήπως ἡ ἀγάπη τους, καὶ
ἀθελά μου μὲ κρατήσῃ ἰδῶ. Παίρνω ὅμως μαζί
μου τὴ μνήμη τῆς μάνας μου ποῦ εἶναι γιὰ μένα
ἕνας θεσσαυρὸς καὶ ποῦ δὲν μπορεῖτε πιά νὰ μοῦ τὴν
κρατήσετε ἐσεῖς

(Ὁ Σταῦρος φεύγει. Ὁ Φιντὴς σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ
διάστημα ἔχει γύρει τὸ κεφάλι του ἀπάνου στὰ χέ-
ρια, σὰ νὰ σκέφτεται ἀδιάκοπα. Δείχνει πῶς εἶναι
πολὺ ταραγμένος).

Πάφη.

(Σὲ λίγο μπαίνει ἡ Γιαγιά. Τὴν ἀκολουθεῖ ἡ
Ἀννούλα κλαίοντας καὶ ἔχοντας τὸ μαντίλι τῆς στὰ
μάτια).

ΓΙΑΓΙΑ (τρομαγμένη). Εἶναι ἀλήθεια; Εἶναι
ἀλήθεια; (Κοιτάζει γέρω τῆς). Ἐφυγε ὁ Σταῦ-
ρος; Πάλι μὰς ἔφυγε ὁ Σταῦρος; (Πέφτει σὲ μιὰ
καρέκλα). Ὡ! δυστυχία μας, καποιο καινούριο
κακὸ μέλλει νὰ γίνῃ, καποιο καινούριο κακὸ πάλι
ὅπως καὶ τότε. (Πρὸς τὸ Φιντή, ἔσθηρα ἀπὸ λίγο).

ἀναγελάστρα ἢ ρούγα στοὺς μεγάλους κ' εὐγενικοὺς πόνους τῆς ψυχῆς!

Πάντα!...

Δευτέρα, 10. 12. 908.

ΑΛΚΑΙΟΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΙ' ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΑΣ

Εἶναι ἡ ρίζα τοῦ σπιτιοῦ.

Εἶναι ἡ χαϊδεμένη μας ἀπ' ὄλους, σὺν τῷ παιῶ μικρῷ μας τῷ παιδί. Κ' εἶν' ἡ μαμμώθεφτή μας.

Εἶναι ἡ ὑπομονὴ μας ἡ ἀσωστη, κ' ἡ γιαγιά μας θέλει νὰ τὴ σώσῃ.

Εἶν' ἡ ἀνησυχία στοὺς μεγάλους κ' ἡ λαχτάρα στοὺς μικροὺς. Εἶναι ὁ τρόμος σ' ὄλους μας.

Εἶναι ὁ τύραννός μας.

Κ' εἶναι ἡ ρίζα τοῦ σπιτιοῦ.

Τριγυρίζει μέσ' τὸ σπίτι ἀπ' τὴν αὐγὴ. Θέλει ὄλα νὰ τὰ παρακολουθῇ. Κλαίει στὴν κούνια τὸ μωρό; Ἡ γιαγιά τσιμπιέει τοῦ δίνει στὰ κρυφὰ—

για νὰ σωπάσῃ. Ἐχει αὐγὸ ἢ ὄρνιθα; Ἡ γιαγιά θὰ μᾶς τὸ πῆ, ξημερώματα Ὄχι, κί' ἀλλοίμονο στὴν ὄρνιθα ποῦ θὰ τὸ πάθῃ! Σκουίζει ἢ ὄρνιθα μέσ' τὸ κατῶν, κλαίει καὶ τὸ μωρό. Τρέχουν τὰ παιδιὰ πέρα καὶ δῶθε' καὶ φωνάζουν πρὶν τὴ δοκιμάσουν τὴ ρόκα, ποῦ τὰ κυνηγᾷ. Κ' εἶναι ἀντάμα μὲ τὴ ρόκα κ' ἡ γιαγιά—ἔπου φύγη! Δὸς του σκουζιμο! Τρέχουν ὄλοι στὴ βοήθειά τους. Τόκμας ἢ γιαγιά! Τί τῆς φταίζανε μὴν τὸ ρωτᾶτε. Ποιὸς τολμάει νὰ τὴ μαλλώσῃ; Νόμος δὲν τὴν πιάνει τὴ γιαγιά. Εἶν' ἀσύδοτη. Εἶναι χαϊδεμένη.

Κ' εἶναι ἡ ρίζα τοῦ σπιτιοῦ.

Παῖδι πολὺ κί' ἀπ' τὸ μωρό μας, καὶ χειρότερα κί' ἀπ' τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ, ἡ γιαγιά μας μάχεται τὸ σκύλο, μὰ στὸ γάτο μας τὸ παρακάνει. Καὶ γὰρ ποῖο λογαριασμὸ; Ἡ γιαγιά τὸ ξέρει.

Ἄμα τὴν κυτᾶζει ὁ Κελεπούρης τὴ γιαγιά στὰ μάτια, κ' εἶχει λόγο ποῦ ν' ἀνησυχῇ, κάνει τὴν ἀδιάφορη ἢ γιαγιά. Κί' ἄμα ὁ Κελεπούρης, ὁ κολόπιστος, τὴ μπιστευτῇ, τότε τῆς τρώει μὲ τὴ μαγκούρη. Καὶ γιατί; Γιὰ τὸ τίποτα, ποῦ ἔφταιξε καὶ γὰρ νὰ πονῇ.

Νὰ κί' ὁ Μουστερῆς μας καθισμένος στὴ φωτιά, σὰ νοικοκύρης. Ἐπιασε καὶ τῆς γιαγιᾶς τὸ παρκῶνι, ἔφταιξε φοβερά. Ἐφρχε μπηχτές, ποῦ δὲν

τῆς μέτρητε—κ' ἐμεῖς λέγαμε ποῦ τὸνε χὰιδεσε ἢ γιαγιά! Δὲ βαρύνεται. Κ' ὕστερα ἡ αὐλὴ τὸνε δέχτηκε τὸ γάτο. Καὶ καλὰ ποῦ ἦταν ἡ αὐλὴ κοντὰ στὸ πρῶτο πάτωμα. Γλύτωσε ὁ Μουστερῆς μὲ τὸνα πόδι του κουτσό. Ἄχ, γιαγιά, γιαγιά, τί ἔκαμες; Δὲ φταῖς ἐσὺ, ὁ Μουστερῆς μας φταίει. Φταίει κί' ὁ Κελεπούρης. Ὅλοι φταίμε ἐμεῖς. Κ' εἶσαι ἀθῶκ ἐσὺ.

Κ' εἶσαι ἡ ρίζα τοῦ σπιτιοῦ.

Ἦσυχ' εἶναι μέσα στὸ σπίτι. Σιγοβράζει τὸ φαί στὸ μαγερεῖο. Θὰ ἡσυχάζῃ κ' ἡ γιαγιά. Μὰ ἡ γιαγιά δὲν ἡσυχάζει. Πάει κλεφτὰ νὰ ἰδῇ τί γίνεται στὸ μαγερεῖο. Ἀνασηκώνει τὸ καπάκι... Βρέ, δὲ θάρριξαν ἀλάτι στὸ φαί—βάλλ' του μιά χουφτιά... Κ' ἡ φωτιά μισοσβυσμένη—μπήξε ζύλα! Κ' ἡ γιαγιά στρηφογυρίζει...

Τὸ μεσημέρι ἦτανε λύσσα τὸ φαί. Καὶ τὸ ρύζι λάσπη γίνθηκε—ἡ γιαγιά μονάχα τῶτρωγε. Κί' ὁ καφῆς εἶχε ἄμμο, καὶ τὸνε ροκάνιζε. Ὅλοι ἄνουκάτου στὸ τραπέζι. Ἄλλοι θύμωναν, ἄλλοι γελοῦσανε. Κ' ἡ γιαγιά μονάχα σῶπαινε. Ποιὸς ἔλατισε τὸ φαί ἄλλη μιά φορὰ; Ποιὸς τὸν ἔχυσε στίς πλάκες τὸν καφῆ; Ὅχι, ἐσὺ δὲν ἦσουν, γιαγιά; Ὅχι, ἐσὺ δὲν τόκαμες. Ὅχι, ἐσὺ δὲ φταῖς, ἐσὺ. Κ' εἶσαι ἡ ἀφταιστη. Κ' εἶσαι ἡ γιαγιά μας. Κ' εἶσαι ἡ μόνη μας γιαγιά.

Κ' εἶσαι ἡ ρίζα τοῦ σπιτιοῦ.

Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

Ὁ παππούς μας δὲν ἀκούγεται καθόλου μέσ' τὸ σπίτι. Κάθεται στὴν πολυθρόνα ἀκίνητος ἀπ' τὴν κύρῃ, μέσ' τὴ σάλλα. Σὲ κανένα δὲ μιλεῖ, δὲ ζητάει καὶ τίποτε. Δὲν παραπονιέται, δὲ γκρινιάζει. Βλέπει ἔμπρός, καὶ δὲν κουνιέται. Οὔτε καὶ νοιάζεται γὰρ τίποτε ὁ παππούς.

Μὲ τὰ μάτια κερρωμένα στὸ κενό, ἄψυχα σὰ νᾶναι ὄλ' ἀπ' ἀσπράδι, μὲ τὰ μακροῦλὰ τὰ χέρια, τὰ λευκὰ σὰν ἀπὸ χερτί, μὲ τὰ πόδια τ' ἄσαρκα καὶ διπλωμένα, ζῆ δὲ ζῆ ὁ παππούς, τὸ ἴδιο κάνει. Μοιάζει πρᾶμα ζωντανό, μοιάζει φάντασμα, κανένα δὲν περᾶζει. Ὁ παππούς εἶν' ἄβλαβος, κ' εἶναι καλὸς—εἶναι περιττός. Εἶν' ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ.

Ἄξαφνα φγκρινίζεται ὁ παππούς. Δυνατὰ, ποῦ ν' ἀπορῇ κανεὶς πῶς τὴν ἔβγαλε τετοια βροντῇ, ἕνας ἴσκιος.

— Οὐφ, παππού, μὲ τρώμξες! Δὲ φταρνίζε-

σαι παῖδι ἡτυχα; λέει ἡ ἐγγονίτσα ἢ καλομάθητη.

Ὁ παππούς δὲν ἀκινεῖται. Μὲσ' τὴ σάλλα τρέχοντας παίζου τὰ παιδιὰ, τοῦ παπποῦ τὰ γόνια. Τῶπιασε ὁ παππούς τὸ παῖδι μικρό, κηθῶς πέρατε κοντὰ του! Ἄπλωσ' ἕνα χέρι μακροῦλὸ σὰ φτυάρι, καὶ τὸ γράπτωτε ἡτυχα, ἔξφρηνά, σὰν ἀρχήνη. Βάνει τίς φωνὲς ὁ χαϊδεμένος; ὁ ἐγγονας.

— Ἀφῆσέ με, λέει, παππού! Μοῦ ὠφελες τὸ αἶμα. Νόμιζα, δὲν εἶσ' ἐδῶ. Ἀφῆσέ με! Μὲ του ποῦνε τὰ μουττάκια σου. Κεὶ βρωμῆς ταμπάκο.

Εἶναι κρύα τὰ χέρια σου, παππού! Ἀφῆσέ με.

Μπαίνει βιαστικὰ ἡ παῖδι μεγάλη ἐγγόνια, ἡ μωμένη. Κ' εἶναι ἡ προκομμένη αὐτῇ, κ' εἶναι ἡ παῖδι κηθῇ.

— Ἀκουσε, παππού, τοῦ λέει. Δὲ μπορεῖς νὰ μὲνῃς πάντα μέσ' τὴ σάλλα. Πιζίζουν τὰ παιδιὰ. Κ' ἐπισκέφτες θὰ μᾶς ἐρθοῦνε. Πρέπει στὴν τραπέζα νὰ περάσῃς. Σήκου!

Καὶ σηκώνεται ὁ παππούς. Ἀνοίγει σιγαλὰ τῆς κοκκάλε; του, χέρια πόδι; σὰν ἐκρίδα πληγωμένη ἀρροπατεῖ. Κ' ἔτσι φτάνει στὴν τραπέζα κί' ἀμίλητος. Δὲν παραπονιέται. Εἶναι ἡμερος σὰν πρῶτα ὁ παππούς. Εἶναι ὑπακούσας—εἶναι ταπεινός. Εἶν' ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ.

Στὸ τραπέζι κατὶ φοβερό γίνθηκε. Ἐτρεμαν τὰ χέρια τοῦ παπποῦ, κ' ἔπεισε τὸ πηροῦν του μὲσ' τὸ πιάτο. Λέρωσε καὶ τὸ σακκάκι του ὁ παππούς. Κεὶ φταρνίστηκε, φοβερά.

— Ἄ, παππού, δὲ βραστήσαι παῖδι, τοῦ λέει. Οὔτε νὰ φῆς δὲν ἔμαθες, οὔτε πῶς νὰ φέρνεσαι. Σήκου, σήκου!

Κάνει ὁ παππούς νὰ σηκωθῇ.

— Ἄλλο πάλι! Γιὰ ποῦ τόβλαες! Τί ζητᾶς, τί σοῦ λείπει καὶ παραπονιέσαι;... Ἀκουσε, παππού! Πρέπει, πρέπει νὰ μὴν τρῶς στὸ τραπέζι. Τὸ φαί θὰ σοῦ τὸ φέρνουνε στὴν κἀμαρὴ σου. Θὰ σοῦ κατεβάσουνε καὶ τὴν πολυθρόνα σου, στὶ ὑπόγειο. Θὰ σοῦ στρώσουνε καὶ τὸ κρεβάτι ἐκεῖ. Σήκου.

Κεὶ σηκώθηκε ὁ παππούς. Σὲ μιά κἀμαρη μί- κρη, μ' ἕνα ταπεινὸ φριγγίτη, ἐκεῖ ὀρονιάστηκε ὁ παππούς. Κεὶ δὲν εἶπε τίποτε. Ἀπ' τὴν πολυθρόνα του, ἄσειστος, βλέπει τὸ παράθυρο. Καὶ δὲ μιλαει. Καὶ μοναχὰ φταρνίζεται, τρανταχτὰ. Ὅμως παῖδι κανένα μὲ τὸ φταρνιτό του δὲν τρωμάζει. Κεὶ κανένα παῖδι τὸ φέροισό του δὲν περᾶζει.

Κί' ὁ παππούς ἔτσι ἡτυχα περνᾷ. Κ' εἶν'

Τὸν ἐδιώξες, ἐσὺ τὸν ἐδιώξες.

ΦΙΝΤΗΣ. Ἰσοτὲ δὲν ἐδιώξα τὸ παιδί μου ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Καὶ τότε, ὅπως σοῦ ἔχω πῆ, καὶ τώρα ἄκόμα, ἔφυγε μονάχος του. Καλύτερα ὅμως ποῦ τέλειωσε τόσο γλήγορα αὐτὴ ἡ ἱστορία. Δὲ θὰ μπορούσα νὰ τὸν ὑποφέρω.

ΓΙΑΓΙΑ. Μὰ ποῖα εἶτανε ἡ ἀφορμὴ, πῆς μου ποῖα εἶτανε ἡ αἰτία;

ΦΙΝΤΗΣ. Ἡ ἀφορμὴ; Ἡ αἰτία; Αὐτὸς εἶναι ἕνας τρελλός—ἀκούς;—εἶναι ἕνας τρελλός. Ἄς πᾶψῃ πᾶ γιὰ τὸ Θεὸ νὰ γίνεταί λόγος γι' αὐτὸν ἐδῶ μέσα.

ΓΙΑΓΙΑ (μονάχη τῆς). Ὄ! σὰ νὰ εἶναι γραμμένο γιὰ μένα τὴ δύστυχη, νὰ μὴ μὲ βρῆσκῃ ποτὲ φχαριστημένη ἢ βαριά ὄρα τοῦ δειλινοῦ ποῦ μᾶς μπάζει στὴ νύχτα.

Πάνη.

(Ὅλοι εἶναι βυθισμένοι σὲ σκέψη. Δὲν ἀκούσται τίποτ' ἄλλο γιὰ κάμποση ὄρα, παρὰ οἱ πνιγμένοι λυγμοὶ τῆς Ἀννούλας. Μπαίνει ὁ ὑπερέτης βιασικῶς).

ΥΠΕΡΕΤΗΣ (πρὸς τὸ Φιντή). Κύριε, κύριε, εἶναι κάτου κάποιος ἄνθρωπος τοῦ ἐργοστάσιου καὶ θέλει, λέει, νὰ σὰς δῇ ἀμέσως τώρα, αὐτὴ τὴ

στιγμὴ. Εἶναι ἀνάγκη.

ΦΙΝΤΗΣ. Τί ζητάει πάλι κί' αὐτός; (Ὑστερα ἀπὸ λίγο). Ἄς ἔρθῃ τελοςπάντω νὰ ἰδοῦμε τί θέλει. Ἄ! ἔχουνε καταντήσει πᾶ ἀνυπόφοροι.

(Ὁ ὑπερέτης φεύγει. Σηκώνεται σιγὰ σιγὰ ἡ Γιαγιά, παίρνει τὴν Ἀννούλα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ φεύγουν. Σὲ λίγο μπαίνει ὁ Μηχανικός).

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Κύριε Φιντή, δὲ φτάνει μὲ νάχα νὰ θέλῃ κανεὶς γιὰ νὰ πᾶρ ψηλά. Ἄχ! ἔχει νὰ κάμῃ πολὺ καὶ ἡ τύχη.

ΦΙΝΤΗΣ. Τί θέλεις νὰ πῆς; Δὲ σὲ καταλαβαίνω.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Καὶ μολαταῦτα ἐγὼ γλύττωσα... Ἄ! νὰ εἴσαστε ἐκεῖ πέρα, τὴ φοβερὴ ἐκείνη στιγμὴ, θὰ νομιζάτε πῶς ὄλας οἱ τρόπες τῆς κόλασης ἀνοίξαν γιὰ νὰ θάψουνε τὸν κόσμον κάτου ἀπὸ τὴ φλόγα, πῶς μᾶς πῆσανε κατακέφαλα χίλιες χιλιάδες κερανοὶ, πῶς μαζεύτηκαν γύρω ὄλα τὰ δαιμονικά καὶ τραβοῦσανε τίς στέγες, καὶ ξεκάρφωσαν τὰ σίδερα, καὶ ἔβλυναν τοὺς ἄρμους τῶ μηχανῶνας, πῶς ὄλοι οἱ ἀγέρηδες τρέξανε ἐκεῖ μὲ τὰ πῶ στριγγὰ σφυρίγματα τους, πῶς τὰ κεράκια ὄλου τοῦ κόσμου μαυρίσανε γιὰ μιά στιγμὴ τὸν οὐρανὸ κρῶζοντας θανατερὰ... Πάει τὸ μηχανοστάσιο, κ.

Φιντή—πᾶνε ὄλα.

ΦΙΝΤΗΣ. Λέγε μου καθορὰ τί συμβαίνει, λέγε μου γλήγορα τί συμβαίνει.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ (κάθεται). Στῆθητε νὰ μαζώξω τὸ μυαλό μου, καὶ θὰ σὰς τὰ πῶ ὄλα μὲ τὴ σειρὰ. (Σὲ λίγο). Ἄ! ναι, θυλάττε ποῦ τὸ μεσημέρι μοῦ εἶπατε μὲ κάθε θυσία, νὰ προχωρήσουμε στὴ δουλειά, νὰ κινήσουμε δηλαδὴ τὸ μεγάλο ψαλίδι, γιὰ νὰ κόψῃ ἐκείνες τίς σιδερένες πλάκες; Ἐκμα ὅπου μὲ διατάξατε Ἡ δουλεὶ ἀ πῆγαινε ταχτικὰ ὄλο τ' ἐπόγειο. Μὰ κοντὰ τὴν ὄρα νὰ σκολάσουμε. λίγο πρὶ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, ἀναγκαστήκαμε γιὰ τὰ πῶ χοντὰ σίδερα νὰ σηκώσουμε ἕνα βαθμὸ ἀκόμα τὴν πίεση. Τὴ σηκώσαμε, κ' ἐγὼ ἔφυγα ἀπὸ τὴν ἀτμομηχανὴ καὶ πῆγα στὸ πλῆγινὸ μέρος τοῦ Μηχανοστασίου γιὰ νὰ δῶ τῶς προχωροῦσε ἡ δουλειά. Δὲν πέρασε πολὺ ὄρα κί' ἀκούμε ἕνα φοβερό κρότο. Νομίζαμε τῶς κάτου ἀπὸ τὰ πόδια μας ἔφρουε ἡ γῆ. Κερακίδια ἔπεφταν ἀπὸ δῶ, ζύλα ἀπὸ κεῖ, τζάμια σπῆγαν, πόρτες ἀνοιγόκλειναν. Ἀπὸ τὰ παράθυρα, ἀπὸ τίς μάντρες, ἀπὸ τὰ κατώγια πῆδαγαν οἱ ἐργάτες, καὶ γινότανε ἕνα κακὸ ἀπερίγραφο... Ἐκείνη τὴν ὄρα τῆχσα, καὶ δὲν ξέρω πῶς, μιά ζάλη ἔπιασε ὄλο μου τὸ κεφάλι κα

ἀχρείαστος. Είναι περιττός. Πειά κανένας δὲ θά τονε βρεθῆ. Κι' ὅλοι θά τον ἀπαλημονήσουν.

Καί θά τονε θυμηθοῦνε τὸν παπποῦ μιὰ στιγμή μοναχά, πῶ θά πεθάνη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΜΑΣ

Χανιά, 8 Δεκέβρη 1908.

Ἀγαπητέ μου Νουμά,

Οἱ δάσκαλοι τῆς Κρήτης ποῦ κι' αὐτοὶ σὰν καὶ τοὺς δικούς σας, διάλε τὴ δροσιά τὸ μυαλό τῶχουνε (ὅπως λέμε ἐδῶ στὴν Κρήτη), γράψανε γραφὴ στὴν κύρ-Μιστριώτη, ποῦ ἔχει στὴ γλώσσα του χρόνιο μαγισοῦλι (ἤγουν ἐκζέμα) καὶ τοῦ ζητοῦνε αὐτὴν ἐπιβαλλοῦσαν ἢ ἐπικουρίαν του γιὰ νὰ πετάξουνε ἀπὸ τὰ σκολεῖα, τὸ βιβλίον τοῦ Βουτετάκη, ποῦ εἶναι, λέει, γραμμμένο σὲ γλώσσα εἰταμῶς χυδαίαν». Ποῦ νὰ καταλάβουν τὰ δασκαλάκια μας τὰ καψερὰ πῶς τοῦτο τὸ κάμωμά των δείχνει μεγάλη ἀνευλαθεῖα στὴν ἀπόφραση τῆς Βουλῆς, ἀφοῦ μὲ νόμο ἐμπῆκε στὰ κρητικὰ σκολεῖα τὸ «ἄθλιον τοῦτο ἐγγχειρίδιον», καθὼς τὸ λέει. Ἄς ἐλπίζουμε πῶς ὁ κ. Ἐπίτροπος τῆς Παιδείας θά τοὺς δώσει νὰ τὸ καταλάβουν. Μὰ ἂν δὲν παίρνει τὸ μυαλοῦδάκι τῶν δασκάλων ἀπὸ τέτοια, ἔπρεπε μᾶρε μου νὰ ξέρονε πῶς στὴ γλώσσα τους τὴν ὀλοκάθαρη δὲ λέγεται ποτὲ ἀδ, οὐχί, ὡς ἔδει...» παρὰ μόνον ἄν μῆ, ὡς ἔδει...» κ' ἕνα σωρὸ ἄλλα λάθια σ' ἕνα γραμματάκι τόσο δά. Τὴ μεγάλη ὄμως γκάφα τὴν παθαίνουνε οἱ ἄμφοροι στὸ στερνὸ κοπιμέντο, ποῦ πάνε νὰ κάνουνε στὸ Μιστριώτ ἀγά τους. Ἄντι νὰ πούνε πῶς ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν διδαχτικῶν βιβλίων ἔχει τὴν τιμὴ νὰ εἶναι πρόεδρος τῆς ὁ Μιστριώτης, τί νομίζετε πῶς λένε; α... ἔπως φέρητε τὸ ζήτημα εἰς τὴν Ἐπιτροπέαν, ἢ; ἔχετε τὴν ἐπέροχον τιμὴν νὰ εἰσθε πρόεδρος κ' ἔτσι, χωρὶς νὰ τὸ νοιώτουμε, προσβάλανε τὸν ἄνθρωπο. Νὰ τί καταφέρει αὐτὴ ἡ καθαρεύουσα. Τώρα δὲ μένει τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ τοὺς καλέσει ὁ Μιστριώτης σὲ μονομαχίαν γιὰ τὸ βρισίδι ποῦ τοῦ πατήσανε. Μπορῶ ὄμως νὰ τὸν βεβαιώσω στὴν τιμὴ μου, πῶς δὲν τὸ θέλανε νὰ τὸν πειράξουνε τὰ καημένα τὰ κουτσοδασκαλάκια μας.

Μὲ πολλὴ ἀγάπη
ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.— Γιὰ τὴν Ἐπαρχίαν Δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὴν Ἐπαρχίαν δεχόμεστε καὶ τριμηνεῖς (2 Δρ. τὴν τριμηνία) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὴ τῆ συντρομῆς του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ἰπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἡ γνώμη τοῦ κ. Φωκά—Τ' ἀγιοταφτικὰ μασκαράλκια—Τὸ κλείσιμο τῆς χρονιάς—Λίγο πᾶνον ἀπὸ τοὺς ἔρωτες τῆς ἡμέρας—Οἱ «Ἀλυσίδες»—Ἡ Βουλὴ μας δουλεύει!..

ΜΕΣΑ στὴ Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστήμιου ἀκούσθηκε ἐπιτέλους κ' ἕνας λόγος σωστός. Ὁ κ. Γεώργ. Φωκάς, καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς καὶ Συγκλητικὸς, πρότεινε νὰ ἰδρωθεῖ μιὰ καινούρια ἔδρα γιὰ τὴ νεώτερη φιλολογία, τόσο τὴ δική μας ὅσο καὶ τὴν ξένη, κ' ἔτσι οἱ φιλόλογοι ὅταν παίρνουν τὸ διπλωμά τους νὰχουν κάποια ἰδέαν γιὰ τὴ σύγχρονη φιλολογία καὶ νὰ μποροῦνε νὰ λέγονται ἀποσπῶντες μορφωμένοι κι αὐτοί.

Ἡ γνώμη τοῦ κ. Φωκά, ἐπειδὴ εἶναι σωστή, ἔπαρχει φόβος νὰ μὴν πραγματοποιηθεῖ, γιὰ τὴν ὥραν τουλάχιστον—μὰ δὲ σημαίνει καὶ πολὺ αὐτὸ ἀμκεὶ ποὺ ρητήθηκε στὴ μίση ἢ γνώμη αὐτὴ, κ' ἔτσι θάδραχίνοι νὰ μελετιέται καὶ θά γουρμάσει μὲ τὸν καιρὸ καὶ θά πραγματοποιηθεῖ μιὰ μέρα. Τότε θά δοῦν οἱ ἀρμόδιοι, ὅταν ἀρχινῶσιν νὰ βλέπουν καὶ οἱ ἄρμόδιοι στὸν τόπο μας, πῶς πρέπει νὰ μπεῖ γιὰ ὑποχρεωτικὸ μάθημα καὶ στὰ Γυμνάσια μας ἀκόμα ἡ σύγχρονη Γραμματολογία, ὅπως γίνεται σ' ὅλα τ' ἀνθρώπινὰ Γυμνάσια τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ μὴν ἐαφριάζονται τὰ παιδιὰ μας ὅταν ἀκούνε τὸνομα τοῦ Σολωμοῦ καὶ νὰ μὴ χασμουρινοῦνται ὅταν τοὺς μιλοῦνε γιὰ Γκαῖτε καὶ γιὰ Σαιξπηρο.

Καλὴ καὶ ἡ ἀρχαία γραμματολογία, μὰ οὐ νὰ χρειάζεται καὶ ἡ νεώτερη σ' ἕναν ἄνθρωπο ποὺ καμαρώνει νὰ λέγεται μορφωμένος.

ΣΑΛΑΤΑ καὶ τ' Ἀγιοταφτικὰ κ' ἔχουμε ἔτσι τώρα στὴ μίση δυὸ καλογερικὰ ζητήματα, τῆς Κύπρου καὶ τοῦ Ἀγίου Τάφου ποῦ μᾶς καταρεζιλεύουνε στὰ ξένα μάτια καὶ κάνουν τοὺς ὄχτροὺς τοῦ ἔθνους νὰ τρίβουν τὰ χέρια τους ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Μὰ αὐτοὶ οἱ καλογέροι ἐπιτέλους δὲ νιώσανε πῶς μερικὰ ζητήματα δὲν ἐνδιαφέρουνε μοναχὰ τὸ ἄσσο τους καὶ τὴν κοιλιά τους, μὰ καὶ τὸ ἔθνος ἀλάκαίρο—ἕνα ἔθνος ἄθλιο, νὰν τὸ πεί κανεὶς, ἀφοῦ μπιστεύεται τὴν ἀξιοπρέπεια, ἀκόμα καὶ τὴν ὑπαρξὴ του, σὲ μερικὰ χέρια ἀνάξια; Πατριάρχης ἢ Σύνοδος, ὅποιος κι ἂν φταίει στὸ Ἀγιοταφτικὸ ζήτημα, δὲν τὸ ξετάζουμε. Ἐμεῖς βλέπουμε μοναχὰ τὸ ἀποτέλεσμα—κ' εἶναι τόσο θλιβερὸ τὸ ἀποτέλεσμα ὥστε δὲ μᾶς ἔρχεται καμιὰ ὄρεξη νὰ ζητήσουμε καὶ τὴν ἀφορμὴ.

ΜΕ Τ' ἌΛΛΟ φύλλο κλείνει καὶ ἡ ἔχτη χρονιά τοῦ «Νουμά» κ' ἀναγγέλλουμε μὲ χαρὰ στοὺς ἀναγνώστες μας πῶς στὴν καινούρια χρονιά, τὴν ἔδωκε, θά μποῦμε, καλορίζικα, μὲ πρωτοχρονιάτικο ἀρθρο τοῦ Ψυχάρη.

Θὰ μᾶς συχωρέσουν τώρα οἱ συντρομητὲς μας, καὶ μάλιστα τοῦ Ἐξωτερικοῦ, νὰν τοὺς ξαναπαρακαλέσουμε νὰ μᾶς στείλουν τὴ συντρομῆ τους γιὰ τὴ χρονιά ποῦ τελιώνει. Σὲ μερικὸς μάλιστα καὶ τὸ γράψαμε δυὸ καὶ τρεῖς φορές, μὰ δὲ μᾶς ἀπαντήσανε, ἴσως γιὰτὶ θά παραπέσανε τὰ γράμματά μας, καὶ γι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ξαναθυμίζουμε σήμερα. Ἡ συντρομῆ μάλιστα τοῦ Ἐξωτερικοῦ, τώρα ποῦ ξέπεσε τόσο τὸ φράγκα, κατάντησε μικρότερη ἀπὸ τὴ συντρομῆ τοῦ ἑσωτερικοῦ (σὰ λογαριαστέ κανεὶς πόσα πληρώνουμε τὸ χρόνο σὲ γραμματιστήριο γιὰ κάθε συντρομητὴ τοῦ Ἐξωτερικοῦ) καὶ πρέπει νὰ μῆ μᾶς τὴν ἀργούνε οἱ φίλοι.

ΕΛΛΗΝΑΣΜΑ, ἀληθινά, οἱ «ἔρωτικὲς ἐπιστολὲς» μιανῆς Ἀγγλίδας, οἱ καλομεταφρασμένες, ποῦ δημοσιεύονται τώρα στὴν «Ἀκρόπολη». Ὑστερ' ἀπὸ τὴς ἐμετικώτατες ἀισθηματολογίαις ποῦ ξεχουθήκανε ἀπὸ τὴν τελευταία δίκη τοῦ Νευτοδικεῖου καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὰ ἀηδέστατα ψευτοεπιστολικά ἀναγνώσματα μερικῶν ἐφημερίδων ποῦ τὰ καταφέρουνε μιὰ χαρὰ νὰ ἐκπαρνεύουν τὴν ψυχὴ—χρειάζουνε στ' ἀλήθεια αὐτὴ ἡ λουλουδένια ἀγνοῖα καὶ ἡ καλοσυγυρισμένη, νὰ τὴν πεί κανεὶς, ἀισθηματικότη ποῦ σκορπιέται ἀπὸ τὴς ἠλιόφωτες γραμμῆς τῆς εὐγενικῆς Ἑγγλέζας, γιὰ νὰ μᾶς τραβήξει τὴ σκέψη ἀπὸ τὴς ἀγοραῖες ψευτοχαρᾶς καὶ νὰ μᾶς τὴ φέρει στοὺς γαλήνους τῆς ψυχῆς οὐρανοῦς.

Ἡ Ἑγγλέζα πούγραψε αὐτὰ τὰ περίφημα γράμματα, θαρρεὶ κανεὶς πῶς εἶχε γιὰ σύμβολο τῆς ζωῆς τῆς τῆς Σωκρατικὸ «Εὐγενικώτερο εἶναι: ν' ἀγαπᾶει κανεὶς τὴν ψυχὴ παρὰ τὸ σῶμα».

ἌΠΟ κάποιο φίλικὸ γράμμα ποῦ μᾶς στάλθηκε ἀπὸ τὴν Πάτρα, ξεσηκώνουμε μερικὲς γραμμῆς, τίς ἀκόλουθες:

σωριάσττικα χάμου. Σὲ λίγο κατὶ ἄγριες φωνῆς ποῦ ἀκούγονταν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἀτμομηχανῆς, μ' ἕκμαν νὰ σηκωθῶ τρομαγμένος. Πῆγχα πρὸς τὰ ἐκεῖ. Τί νὰ ἰδῶ; Τὰ καζάνια εἶχανε πᾶθει ἐκρηξή, καὶ εἶχανε τιναχτεῖ στὸν ἀέρα μαζί μὲ τὰ λογιῆς λογιῆς σῆδρα καὶ οἱ πέντε ἔργατες ποῦ τοὺς εἶχα στὴν ἀτμομηχανή. Ἐνα πόδι ἐδῶ, ἕνα χερί ἐκεῖ, ἕνα κομμάτι σάρκας παρακάτου. Φρίκη. κ. Φιντή, φρίκη!.. Μὰ δὲν εἶτανε μόνον αὐτό. Κι' ἄλλοι πέντε ἀπάνου στὴν ταρχή, ἀπάνου στὸ στρίμωγμα, ἀπάνου στὴν καταστροφὴ, εἶχανε μένει νεκροί. Ἐνας ἔπαθε ἀπὸ ἀσφυξίαν φαίνεται, ἕνα μικρόνε ἔργατη τὸν πατήσανε, τοὺς ἄλλους τοὺς σκοτώσανε τὰ δοκάρια τὴ στιγμή ποῦ γκρεμιστήκε ἡ στέγη. Δὲν ξέρω ἂν μέσα στὰ χαλάσματα εἶναι κι' ἄλλοι νεκροὶ καὶ πληγωμένοι. Μὰ ὑπάρχει ἀσβολία πῶς θά εἶναι;

ΦΙΝΤΗΣ ὦ! δυστυχία. ὦ! κατάρια.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Ὅχι σὰς ἔλεγα, κ. ἔργοστασιάρχη, πῶς τὰ καζάνια δὲ βραστάνε. πῶς θέλουμε ἄλλαγμα, πῶς εἶναι παλιά, δὲ μ' ἀκούγατε. Νομίζατε πῶς λέω λογία τοῦ ἀέρα, πῶς τὸ κάνω ἐπειδὴ βαριόμουνα τὴ δουλειά. Μὰ τὸ κακὸ γιὰ σὰς, δὲν εἶναι αὐτό, κ. Φιντή, τὸ μεγάλο τὸ κακὸ

εἶναι πῶς οἱ ἔργατες ἤξεραν τὴν κατάστασιν τῶν καζανίων, καὶ ὅλοι αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχουν νὰ κάμουν ἐναντίο σας. Πούσ ἔφησα μαζωμένον, στὴν αὐλὴ τοῦ ἐργοστασίου νὰ παρηγοροῦνε τὴς γυναῖκες τῶ σιωπημένων, ποῦ τρέξανε στὸ φοβερὸ μῆνημα καὶ ἔδερνονταν καὶ ξεμαλλιάζονταν ἀπάνου στὴς καμένες σπινθῆρες ποῦ βγάλανε οἱ ἄλλοι ἔργατες ἀπὸ τὴς χαλασμένες μηχανῆς. Γίνεσαι κ. Φιντή ἕνα κακὸ, ἕνα κακὸ... ἐγὼ προσπαθήσα νὰ τοὺς συχάσω μὰ δὲν τὸ κατώρθωσα. Ἐτρέξα νὰ σὰς τὰ προφτάσω αὐτὰ, γιὰ νὰ τὰ ξέριτε πρὶν πᾶτε ἐκεῖ. Γιατὶ ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ σὰς ζητοῦνε νὰ πᾶτε ἐκεῖ. Ἐπιμένουν γι' αὐτὸ καὶ περιμένουν.

ΦΙΝΤΗΣ. Ἄς ἐπιμένουν κι ἄς περιμένουν, ὅσο θέλουν. Δὲν εἶναι βεβιαία φρόνιμο, νὰ πλησιαζῆ κανεὶς τὸ σίδερο ὅταν εἶναι ἀναφοκοκκινισμένο.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. ὦ! μὴ τὸ κάλετε αὐτό. Πρέπει νὰρθεῖτε, κ. ἔργοστασιάρχη, νὰ τοὺς παρηγορήσετε, νὰ τοὺς γλυκαίνετε τὸν πόνο. Ἴσως καὶ πειστοῦν στὰ λόγια σας καὶ ἡσυχάσουν.

ΦΙΝΤΗΣ. Καὶ ποιὸς μ' ἐξασφαλίζει ἐμένα, ἀνάμεσα σὲ τόσοὺς ἄγριους.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Ἡ παρουσία σας ἐκεῖ, θά εἶναι ὁ μεγαλύτερος φάλακκς καὶ διαφεντευτὴς σας. Ἄν

ὄμως δὲ θελήτετε νὰρθεῖτε, ἡ τέτοια περιφρόνησὴ σας πρὸς αὐτοὺς, θά σταθῆ ὁ μεγαλύτερος σας ὄχτρος.

(Ὁ Μηχανικὸς κάνει νὰ φύγῃ)

ΦΙΝΤΗΣ. Ἐλκ δῶ Ἀῦριο μόλις ξεπερῶσαι περνεῖς ἀπὸ δῶ μὲ τοὺς ἐργοδηγούς καὶ τοὺς κουβεντιάσω ἐγὼ.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Μὰ θά θελήσουν νὰ περιμείνουν ὅσο νὰ ξεμπερῶσῃ;

ΦΙΝΤΗΣ. (ποῦ δὲν ἴκουσε). Ὅσο γι' ἀπόψε ὄμως ἄς μὴ μὲ προσμένουν.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Δὲν κάνετε καλὰ, κ. ἔργοστασιάρχη, δὲν κάνετε καλὰ, καὶ φοβᾶμαι μήπως σὲ λίγο τοὺς δῆτε ὄλους κάτω ἀπὸ τὸ σπῆτι σας.

(Ὁ Μηχανικὸς φεύγει)

ΦΙΝΤΗΣ (μονολογῶντας). Στὴν ὀργή! Στὴν ὀργή!..

(Ἀκούεται μιὰ μακρινὴ βουή. Ὁ Φιντὴς ἀυτιάζεται. Μπαίνει ἡ Γιαγιά.)

ΓΙΑΓΙΑ (ποῦ δὲν πρόσεξε στὴ βουή). Ἐλα μέσα νὰ δῆς καὶ σὺ τί ἔχει ἡ Ἀνούλα. Τόση ὥρα δὲν μπορῶ νὰ τὴνε συχάτω. Ἀπὸ τὸ κλάψιμό της τὸ πολὺ, ἀπὸ τὸ πολὺ περᾶτο τῆς, ἀπὸ τὰ τόσα δάκρυά της, τὴν ἔχει πιᾶσει μιὰ νευρική ταρχή,

«Παύσανε πολὺ καὶ ἀρέσανε καὶ συζητηθήσανε πλατιά οἱ «Ἀλυσίδες» τοῦ Ταγκόπουλου πού παιχτήσανε τὴν περασμένη Τρίτη στὸ Δημοτικὸ θέατροῦ μας ἀπὸ τὸ θέατρο τῆς κ. Κυβέλης. Ἀπ' ὅλα τὰ πρωτότυπα δράματα πού παιχτήσανε τοῦτο τὸ χειμῶνα στὴν Πάτρα, δηλ. (ἡ «Φωτεινὴ Σάντρα», «Κόκκινο ποικάμισο» κτλ.), οἱ «Ἀλυσίδες» ἀρέσανε περισσότερο· τὸ κοινὸ τις παρακολούθησε μὲ προσοχὴ καὶ ἐνδιαφέρο καὶ ἔκλεινε μὲ χειροκροτήματα τὸ τέλος κάθε πράξης. Ἡ κ. Κυβέλη (Ἀστρούλα) καὶ ὁ κ. Νίκος Παπαγεωργίου (Στρωτός) μᾶς παρουσιάσανε πάλιν στὴ σκηνὴ τὰ δύο αὐτὰ πρόσωπα μὲ ὅλα τὰ ψυχολογικὰ καθέκαστα, ὅπως τὰ φαντάστηκε καὶ τὰ πλάσει ὁ συγγραφεὺς, καὶ συντέλεσαν πολὺ μὲ τὴν ὑπέροχον τέχνη τους στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου. Μαθαίνω πὺς τις «Ἀλυσίδες» θὰ τις παίξει ἡ κ. Κυβέλη καὶ στ' ἄλλα μέρη πού θὰ πάει τοῦτο τὸ χειμῶνα, θὰ τις παίξει ἀκόμα τὸ ἐρχόμενο καλοκαίρι καὶ στὴν Ἀθήνα.»

*

ΠΑΡΑΠΟΝΙΟΥΝΤΑΙ μερικοὶ καὶ φωνάζουν πὺς ἡ Βουλὴ μας δὲ δουλεύει. Ἄλλο πάλι τοῦτο! Μὰ τόσες μέρες τώρα πού συνεδριάζει τί ἄλλο κάνει παρὰ νὰ δουλεύει; Μήπως δουλιὰ δὲν εἶναι καὶ τὸ ἀεροκοπάνισμα; Δὲν μπορούμε νὰν τοὺς νιώσουμε κτύπου τοὺς Χριστιανοὺς καὶ νὰ μᾶς συμπαθῆνε!

ΡΩΜΑΙ-ΓΚΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟΚΟΠΑΝΙΣΜΑ

ΚΑΙ ἘΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ἈΡΜΕΝΙΚΟ

Ἐνα τηλεγράφημ' ἀπ' τὴν Πόλη, ἀπ' τις 4 Δεκεμβρ., μᾶς ἔφερε τὴν εἴδηση πὺς ὁ Χιλμῆ πασὰς ἐδήλωσε στὴν Πατιάρχη, ὅτι θὰ διατηρηθῶνε τὰ προνόμια τοῦ Γένους, ἔξω τὰ ἐκπαιδευτικὰ.

Μπράβο τὸ λοιπὸν σ' ἐμᾶς! Νὰ μὴ νίκη δονκιχότικη π' ἀξίζει νάθανατιστῆ! Γιατί κ' οἱ κοῦκκοι ἀκόμη — ἴσως καὶ μοναχὰ οἱ κοῦκκοι — θάναγνωρίσουν πὺς δὲν εἶναι λίγο πρᾶμα, μὲ τὸ τόσο νιάου νιάου γιὰ τὰ προνόμια ἀπ' τὴν ἡμέρα πού κηρύχθηκε τὸ σύνταγμα νὰ μὴν πιτύχουμε κείνο ἴσα ἴσα πού μᾶς χρειαζότανε, τὴν ἀνεξάρτητη ἐκπαίδευση, καὶ νὰ ἰδρώσουμε νὰ πάρουμε κείνο πού κανεὶς δὲ μᾶς ἀρνήθηκε, τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία — πού δὲν ξέρω τί λογῆς προνόμιο εἶναι, ἀφοῦ τὴν ἔχουν ὅλοι, κ' Ἑβραῖοι καὶ Ἀρμένιοι — καὶ κάτι ἄλλο πού συντελεῖ στὸ χαντάκωμά μας, ἔδεικα δηλ. πλατεῖα στοὺς παπάδες νὰ χοροπηδοῦν καὶ νὰ χοντραίνου.

Προνόμια καὶ προνόμια! Νὰ λοιπὸν πάρτε καὶ φάτε προνόμια! Τέτια προνόμια πού ζητᾶμε καὶ δεκάδιπλα συμφέροι στοὺς Τούρκους νὰ μᾶς δώσουν. Νίκη! νίκη μὴ φορᾶ! πού θὰ τὴν πανηγυρίζουν

ἴσω; τώρα τὰ Κέντρα καὶ τὰ Σώματα. Καὶ κανένας προνομιοκόπος δὲ θὰ στενοχωριεῖται γιὰ τὸ αἰξὼν τὰ ἐκπαιδευτικὰ πού εἶπε ὁ Χιλμῆς, οὔτε θὰ ρωτήσῃ· Καὶ τί θὰ γίνουσι οἱ κοινοτικὲς περιουσίες πού χρησίμευον ὡς τώρα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση, δταν ἀφαιρεθῆ ἀπ' τις κοινότητες ἡ ἐκπαίδευση; Ἄν θὰ μείνουσι στοὺς παπάδες, καὶ αὐτοὶ ἄλλο δὲ θέλανε, καὶ ἄς πᾶν νὰ ρέψῃ ἡ ἐκπαίδευση. Θέλει τούρκικη ἄς γίνῃ, θέλει βουργάρικη. Καὶ οἱ κοινότητες ἀκόμη πού δὲ θάχουν πειὰ κανένα λόγο καὶ σκοπὸ, ἂν τοὺς ἀφαιρεθῶνε τὰ σχολειὰ, ἄς πᾶνε νὰ κουρευοῦνται καὶ αὐτοὶ. Οἱ τραγογένηδες καλὰ τὴν ἔχουσι! Καὶ οἱ Τούρκοι ἀκόμη καλύτερα. Γιατί συμμαχῶντας ἔτσι μὲ τοὺς παπάδες μας κ' ἐμᾶς κρατοῦν ὑπνωτισμένους καὶ στοὺς Πανσλαβιστάδες κόβουσι εἰδῶ κ' ἐκεῖ τὸ δρόμο. Γιατί ἴσως, πιστεύω, ἀρκετὰ ἔξυπνοι οἱ Τούρκοι γὰ νὰ ξέρουν πὺς, ἂν π. χ. ἀφαιρέσουν τὰ προσκυνήματα τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπ' τοὺς Ρωμιοπαπάδες, θὰ δυνανώσουν ἐκεῖ τοὺς Ρώσους, πού δὲ θὰ τοὺς συμφέρη.

Ἄδικα λοιπὸν ἐσκούζανε γιὰ τὰ προνόμια τοὺς οἱ παπάδες καὶ ὅσοι τοὺς κρατοῦν τὸ ἴσο. Καθόλου δὲν κιντύνεψαν τὰ χαϊδεμένα τους οὔτε καὶ κιντύνουσι, ὅσο δὲν ἔχουν οἱ Νεότουρκοι στὸ νοῦ τους νὰ χαντάκωσιν κανένα προοδευτικὸ πρόγραμμα καὶ νὰ ἐφαρμόσουν ἀληθινὴ ἰσότητα, μόνον ἐπιμένουσι στὰ ἐθνικιστικὰ τους ὄνειρα. Νὰ ὅμως πού κιντύνουσι ἀπ' τὴν πολιτικὴ αὐτὴ τῶν Νεοτούρκων τὸ μόνον πού μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ προνόμιο μᾶς ἐθνικὸ — ὄχι ἀποκλειστικὸ καὶ αὐτὸ, ἀλλὰ κοινὸ μὲ τὰλλα ἔθνη — ἡ ἀνεξάρτητη ἐκπαίδευση. Καὶ γιὰ τὸ πρόνομιο αὐτὸ δὲ φαίνεται νὰ ὀρνῶνται οἱ πανιερώτατοι κ' οἱ σύντροφοί τους, πού παρουσιάζονται γιὰ κέντρα ἰσότητα καὶ γι' ἀρχηγοὶ τοῦ ἔθνους. Δὲν τὸ ἐτόνισαν τὸ ζήτημα καθόλου, καθὼς οὔτε κ' οἱ ἐφημερίδες οἱ ἑλληνικὲς Δὲ βλέπουσι πὺς ἀπ' τὴν κοιλιά τους οὔτε σκούζουσι γι' ἄλλο τίποτα.

Διαμαρτυρηθήσανε ἀλήθεια γιὰ τις ἐκλογάς, ἀλλὰ ποῖος ξέρεσι τὸ γιατί. Σὲ δουλειὰ γιὰ νὰ βρισκονται καὶ γιὰ νὰ κούγουνται ἴσως. Οἱ ἀρχηγοὶ δὲ διαμαρτύρουνται μοναχὰ φωτίζουσι τὸ ἔθνος καὶ τὸ ὀδηγοῦν καὶ ἀντὶς γιὰ διαμαρτυρίες ἔχουσι νὰ δεῖξουν δύναμη ἔξω πρὸς τοὺς ὀργανωμένους κ' ἐπιβλητικὴ. Μ' αὐτοὶ τί κάνανε ὡς τώρα; Τίποτες ὀφελίμο γιὰ τὸ ἔθνος δὲ ζητήσανε ὡς τὴν ὥρα προγράμματα τοὺς κανένα δὲν ἐφάνηκε πούθενά, προσπᾶθῆσι νὰ φωτιστῆ τὸ ἔθνος γιὰ τὰ συμφέροντά του

καμμιά δὲν ἔγινε ἀπὸ μέρος τους. Κ' ἔτσι δὲν ξέρεσι ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τί θέσῃ νὰ κρατήσῃ, τί νὰ ζητᾶ καὶ τί νὰ μάχεται. Γνώμη ἑλληνικὴ κοινὴ γιὰ τὰ λογῆς ζητήματα πού θὰ ξεπηδήσουν ἀργὰ ἢ γλήγορα δὲν εἶναι μορφωμένη. Νὰ ἀρχηγοὶ — ἐθνικοὶ κιάλας, τί λόγος! — νὰ μάλαμα! Νὰ σὲ ποιούς βκοίστηκαν — ἂν ἐργάστηκαν κάπου στὴ χάση καὶ στὴ φέξη γιὰ γενικώτερα ἐθνικὰ συμφέροντα — οἱ Ἑλλαδίτες ἀρχηγοὶ — ἄλλου εἴδους χολέρες αὐτοὶ — ἴσα μὲ σήμερα, νὰ σὲ ποιούς τὸ ἔθνος στήριζε καὶ ἀκόμη δυστυχῶς στηρίζει ἐλπίδες καὶ περιμένει προκοπὴ καὶ μεγαλεῖα κ' ἐργασίᾳ ἐθνικῇ! Κραμῶστε τους: Ἐνῶ ἡ πολιτικὴ Βουλὴ ἀνοίγει, ἐπὶ νὰ τηλεγράφημα μαθαίνουμε πὺς τώρα θελήσανε τέλος πάντων νὰ συνεδριάσουν τὰ δύο Σώματα μαζί μὲ τοὺς Ἑλληνας βουλευτάδες, γιὰ νὰ δοῦνε τί πρόγραμμα θάκολουθήσουν, μὴ πὺς δὲν κατορθώθηκε ἡ συνεδρίαση! Δὲν πειράζει, ἔχουμε καιρὸ.

Ὡς πού νὰ φέξῃ ὅμως καὶ νὰ δοῦμε τὸ ἑλληνικὸ πρόγραμμα, ἄς ρίξουμε, ἂν θέτε, μιὰ ματιὰ σ' ἓν ἄλλο πρόγραμμα πού εἶν' ἀπὸ κειρὸ ἔτοιμο, πού κυκλοφόρησε στὸν ἀρμένικο λαό, πού δημοσιεύεται καὶ σ' ἑλληνικὲς ἐφημερίδες καὶ φωτίζει καὶ ὀδηγεῖ, στὸ πρόγραμμα Ἀρμένικου Κομιτάτου. Κάνω τὸν κόπο καὶ τὸ μεταφράζω ἀπὸ μιὰ δική μας καθαρευουσιάνικη ἐφημερίδα τῆς Σμύρνης.

Ἀρμενικὴ ἐπαναστατικὴ ἔνωση Δασνακτούσιον

Τί ζητᾶει:

Γενικά σημεῖα. — 1. Ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ὅσο κυβερνεῖται μὲ πολιτεία συνταγματικὴ δημοκρατικὴ θὰ θεωρεῖται ἀνεξάρτητη καὶ ἀδίκαιρη.

2. Ἡ Τούρκικη Ἀρμενία ἀποτελεῖ κομμάτι ἀναπόσπαστο τῆς αὐτοκρατορίας καὶ διευτύνει τὰ τοπικὰ της πράματα κατὰ τὸ ἀποκεντρωτικὸ σύστημα, ὅπως θὰ κάνουν καὶ τὰλλα ἔθνη τῆς αὐτοκρατορίας.

3. Ἡ κεντρικὴ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, πού θὰ προέρχεται ἀπ' τὴ λαϊκὴ ἀντιπροσωπεῖα, διευτύνει τὰ γενικὰ τοῦ κράτους συμφέροντα, τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, τὸ στρατό, τὰ οικονομικὰ, τὰ τελωνεῖα, τοὺς σιδηροδρόμους, τὰ ταχυδρομεῖα καὶ τοὺς τηλεγράφους κτλ., καὶ ἀρνεῖται νὰ διοικῶν τὰ τοπικὰ συμφέροντα οἱ ἐπαρχιακὲς καὶ δημοτικὲς ἀρχαί.

τιάζεται ἀπάνου στὸ κάθισμά της ζαφνικά, κοιτάζει γύρω της ὑποπτικὰ, καὶ ὅλο μού λέει πὺς φοβάται, πὺς πολὺ φοβάται, κάτι ἀόριστο φοβάται πού τριγυρίζει τὸ σπίτι. Φαντάσματα λέει, στοιχειὰ λέει, ζωτικὰ, δὲν ξέρω καὶ γὼ τί λέει... Ὅλα αὐτὰ ὅμως ἐγὼ πιστεύω πὺς εἶναι ἀπὸ τὴ λύπη της.

(Ἡ βοὴ ἀκούεται τώρα πιὸ δυνατὰ).

ΦΙΝΤΗΣ (ἀνήσυχος). Δὲν ἔχω τώρα καιρὸ νὰ χάνω γιὰ τὴν Ἀνοῦλα. Τὸ μακρὸ μου εἶναι πάνου κάτου, γιὰ κάτι σπουδαϊότερο. (Στέκεται λιγάκι καὶ ἀντιάζεται τὴ βοὴν). Δὲν ἀκούε; Ἐρχονται αὐτοὶ οἱ τιποτένιοι εἰδῶ... Τί θέλουσι ὅμως ἀπὸ μῆνα; τί θέλουσι;

ΓΙΑΓΙΑ (μὲ ἀπορία). Πού εἰσπύονται εἰδῶ;

ΦΙΝΤΗΣ. Οἱ ἐργάτες, ὅσοι οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου. Δὲν ἔμαθες; Ἐργὸς ἐκρήξη τῶν καζῶν, καὶ τινάχτηκε στὸν ἀέρα τὸ Μηχανοστάσιο, καὶ σκοτώθηκαν καμὶά δεκάδικα ἀπ' αὐτούς. Νὰ, εἰδῶ καὶ λίγες στιγμῆς, τὴν ὥρα πού βρισκόσασιν μέσα, ἤρθε ὁ Μηχανικός καὶ μού τὰ ἀνάγγειλε ὅλα. Καὶ τὸ χειρότερο εἶναι, καθὼς μού εἶπε, πὺς ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ζαχαρωμένοι ἐναντίου μου... Τώρα τί νὰ κάμω; Τί νὰ κάμω τώρα;

(Ἡ βοὴ μεγαλώνει ὀλοένα σὰ νὰ πλησιάζῃ. Ὁ Φιντῆς χιπιδεῖ τὸ κουνδοῦνι. Μπαίνει ὁ ὑπερέτης).

ΥΠΕΡΕΤΗΣ. Διατάξτε **ΦΙΝΤΗΣ**. Τὸ καπέλλο καὶ τὸ παλτό μου. Γλήγορα τὸ καπέλλο μου, σοῦ εἶπα, καὶ τὸ παλτό μου.

(Ὁ ὑπερέτης βγαίνει μὴ στιγμῆ, καὶ ἔρχεται πάλιν φέροντας τὸ καπέλλο καὶ τὸ παλτό τοῦ Φιντῆ. Ὁ Φιντῆς ἀρπάζει τὸ καπέλλο καὶ τὸ φορεῖ. Ὁ ὑπερέτης τότε βοηθαεὶ νὰ φορέσῃ καὶ τὸ παλτό του. Ἡ Γιαγιά τότε ὄρα στέκεται σὰ βυθιομένη. Ἀξάφρα τινάζεται).

ΓΙΑΓΙΑ (πρὸς τὸ Φιντῆ). Πού πᾶς; πού πᾶς; Ὅχι, δὲν πρέπει νὰ φύγῃς (τοῦ παίρνει τὸ καπέλλο ἀπὸ τὸ κεφάλι). Πού ἀφήνεις εἰδῶ πέρα μὴ νάχους, μὴ γιὰ γυναῖκα, κ' εἶς ἄρρωστο καρίτσι; Πρέπει νὰ καθήσῃς. Ἐχῆς ὑποχρέωση νὰ καθήσῃς. Ἀπὸ αὐτὸ πού θέλεις νὰ κάμῃς, μαντεύω πὺς δὲν εἶσαι ἀθῶος ἀπὸ τὸ δυστύχημα πού συνέβηκε στὸ ἐργοστάσιο.

ΦΙΝΤΗΣ (πὺς ξαφνιάζεται μπροστὰ σὲ τέτοια ἀσυνήθιστη γλώσσα τῆς Γιαγιάς, καὶ ταπεινώνεται). Ἄσε με, ἄσε με νὰ φύγω, ἴσως σὲ λίγο εἶναι ἀργά. (Ἀπλώνει τὸ χέρι του, ζητώντας τὸ καπέλλο.

Στὸ μεταξὺ ἡ βοὴ μεγαλώνει περισσότερο).

ΓΙΑΓΙΑ (πρὸς τὸν ὑπερέτη). Πήγαίνε κάτου. Γύρσε ὅλο τὸ σπίτι. Καὶ κλείσε τὰ παράθυρα. Καὶ σφάλοιξε τις πόρτες. Καὶ μὴν ἀνοίξῃς σὲ κανένα — ἀκούε; σὲ κανένα.

(Ὁ ὑπερέτης φεύγει. Ἡ βοὴ τώρα ἀκούεται πάλι ἀπὸ πολὺ κοντὰ. Ὁ Φιντῆς στέκεται μαζωμένος σὲ μιὰ ἄκρη καὶ ἄσπινος. Σὲ λίγο μπαίνει ἡ Ἀνοῦλα, μὲ τὸ μιντιλὶ στὸ χέρι καὶ μὲ μάτια δακρυσιμένα).

ΑΝΟῦΛΑ. Γιατί μ' ἀφήσατε μοναχῇ; Γιατί... Ἀκούτε λοιπὸν κῆρυκα καὶ κρηπίσματα; Τ' ἀκούτε καθαρά; Τ' ἀκούτε μὲ τ' αὐτιά σας; (ζαφνικά). Ἄ! φοβάμαι, φοβάμαι, πὺς φοβάμαι. (Πέφτει σὲ μιὰ κορέλλα).

(Γιὰ λίγο μὴ σιγῆ, μπαλεῖται Ἡ Γιαγιά πίνοντάς τὴν Ἀνοῦλα καὶ τῆς χαϊδεῖ τὰ μαλλιά)

Ἡ ἄνοχη

(Μπαίνει ὁ ὑπερέτης)

ΥΠΕΡΕΤΗΣ. Ὅλα σφαλίσμένα. Καὶ τὰ παράθυρα στὸ κάτου πάτωμα, κ' ἡ μεγάλη ὀξώπορτα, κ' ἡ μικρὴ πόρτα τοῦ κήτους.

(Ἐνῶ λέει αὐτὰ ἀκούεται ἀπ' ὄξω μὲ μεγαλῆ-

Γενική ψηφοφορία. — 4. Ἡ Βουλὴ, τὰ δικαστήρια καὶ οἱ τοπικὲς ἀρχὲς θὰ ἐκλέγονται μὲ γενικὴ ψηφοφορία ἴση, μυστικὴ καὶ ἀνάλογη. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἔχει δύναμιν γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τὶς θρησκευτικὰς κινήσεις χωρὶς διάκριση.

Δικαιώματα τῶν νομῶν. — 5. Οἱ νομοὶ στὶς τοπικὲς ὑποθέσεις θάχουνε πλατεῖα αὐτονομία, ὅπως καὶ οἱ δῆμοι στὶς δημοτικὰς.

Μένουν γιὰ φρόντισμα στὶς διοικήσεις, ὑποδιοικήσεις καὶ τοὺς δῆμους Α' οἱ δρόμοι, Β' ἡ δημοσία ὑγεία, Γ' ἡ δημοσία ἐκπαίδευση, Δ' ἡ ὑπηρεσία γιὰ τὰ νερά, Ε' ἡ ντόπια χωροφυλακὴ, ΣΤ' ἡ φροντίδα γιὰ τὰ ξαπλωθῶν οἰ βιομηχανικὰς καὶ γεωργικὰς γιώσεις κτλ.

Ἄρισμένο μέρος (20-25 ο/ο) ἀπ' τὰ εἰσόδα τῶν νομῶν θὰ ξοδεύεται στὶς ἀνάγκες τοῦ τόπου ἀπ' τοὺς ἀρμόδιους τοπικοὺς ἀρχόντες.

6. Ἐξόν τὸ διοικητὴ (Βαλῆ), οἱ ὑποδιοικητὲς, οἱ εἰσαγγελεῖοι καὶ οἱ πρόεδροι τῶν δικαστηρίων, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἀπιδέλοιοι δημόσιοι υπάλληλοι, διορίζονται ἀπ' τὰ τοπικὰ συμβούλια.

7. Γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν συνόρων τῶν Βιλαετιῶν πρέπει νὰ λογαριάζεται, ἀντίθετα μ' ὅ,τι γινότανε στὸ παλιὸ καθεστῶς, ὁ ἐθνικὸς χαραχτήρας τῶν κατοίκων, γιὰ νὰ γίνονται τὰ κομμάτια ὅσο μῦορεῖ πὸ ὁμογενή.

Ἰσότηα δικαιωμάτων. — 8. Τέλεια ἰσότηα γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ γιὰ ὅλες τὶς θρησκευτικὰς κοινότητες. Κατάργηση ὅλων τῶν προνομίων, πού συντελοῦνε νὰ γίνονται χωρίσματα μεταξὺ στὶς κοινωνικὰς τάξεις.

Τὰ πρόσωπα πού ἀνήκουνε στὰ διάφορα ἔθνη θὰ μῦορουν νὰ πάρουν κάθε δημόσια θέση κεντρικὴ ἢ ἐπαρχιακὴ ἀνάλογως τοῦ ἐμβόθιου πληθυσμοῦ. Ἡ διάταξη αὐτὴ ἐφαρμόζεται σ' ὅλα τὰ ἰδρύματα πού ἐξαρτῶνται ἀπ' τὸ Κράτος.

Ἀναθεώρηση τοῦ Συνταγμάτου. — 9.

1) Ἀναθεώρηση τοῦ Συνταγμάτου μὲ πένμα ἀποκεντρωτικὸ

2) Εὐθύνη τῶν ὑπουργῶν πρὸς τὸ νομοθετικὸ σῶμα.

τερη ἔνταση ἢ βουή).

ΑΝΝΟΥΛΑ (ἐξοφισμένη) Νά! νά! τὰ μωγγρίσματα ὦ! γιὰ γιὰ μου, πίκσε με γιὰ γιὰ μου, γιὰτὶ τῶρα φοβάμαι πολὺ, φοβάμαι πολὺ, τρέμω ἀπὸ τὸ φόβου μου

ΓΙΑΓΙΑ (γιὰ νὰ τὴν ἡσυχάση, ἐκεῖ πού τὴ χαϊδεύει). Μὴν κάνεις ἔτσι Ἀνουλά μου, παιδί μου. Θὰ περάση, δὲν εἶναι τίποτα. Εἶναι τῆς φαντασίας σου.

(Ἡ βουή ἐακολοῦθεῖ)

ΑΝΝΟΥΛΑ. Ὅχι! ὄχι, δὲν εἶναι τῆς φαντασίας μου. Νά, ἄκου, ἄκου! (Μικρὴ πᾶρη). Ἀπὸ κεῖ εἶναι, ἀπὸ κεῖ (Δείχνει τὸ πρὸς τὸ δρόμο παρᾶθυρο. Σηκώνεται ἕστερα σιγὰ σιγὰ καὶ προχωρεῖ φοβισμένη στὸ παρᾶθυρο. Στέκεται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια καὶ βλέπει). Μιὰ μαυρίλα στὸ δρόμο, μιὰ μεγάλη μαυρίλα (γλήγορα) καὶ ὅλη προχωρεῖ πρὸς τὰ ἰδῶ. (Μικρὴ πᾶρη). Δὲν μῦορω νὰ τινεῖ δικρίνω καλὰ καλὰ ἀπὸ τὸ σκοτάδι πού εἶναι ὄξω. (Μικρὴ πᾶρη). Νά, νά! γλυστράει αὐτὴ ἡ μαυρίλα, γλυστράει ἀπάνου στὸ δρόμο, καὶ μωγγρίζει, ἀκουτε πῶς μωγγρίζει; — καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ ἰδῶ, ὅλο πρὸς τὰ ἰδῶ (Ἄξαφνα σὰ νὰ μωπτεῖ τι εἶναι θομαί πρὸς τὰ μέσα τῆς σκηπῆς ξεφανίζοντας). Σταῦρο, Σταῦρο πού εἶσαι; Ὁ γῆταυρος, ἔρχεται ὁ γῆταυρος! (Στὴ στιγμή σωρίζεται χάμου).

Κλεῖ ἢ σκηπῆ.

3) Κι ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ στρατὸς πρέπει νὰ ὀκιστοῦνε πίστη στὸ Σύνταγμα καὶ πῶς θὰ τὸ φυλάξουνε ἀπαρασάλευτα.

4) Κατάργηση τῆς γερουσίας (Ayan).

Παρατηρήσεις. — α) Ὡς πού νὰ γίνη αὐτό, τὰ μέλη τῆς Γερουσίας θὰ ἐκλέγονται ἀπ' τὰ ἰπαρχιακὰ συμβούλια β) Γιὰ τὴν πρώτη νομοθετικὴ ἐργασία ὁ κατάλογος τῶν μελῶν τῆς Γερουσίας θὰ εἰτοιμαστῆ ἀπ' τὴ Βουλὴ.

5) Ἀλλαγὴ στὸ τωρινὸ ἐκλογικὸ σύστημα μὲ τὴν εἰσαγωγή τῆς γενικῆς ψηφοφορίας.

Πολιτικὴ ἐλευθερία. — 10. Σωττὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐλευθερίας γιὰ τὴ συνείδηση, γιὰ τὸ λόγο, γιὰ τὸν τύπο, γιὰ τὶς συναθροίσεις, γιὰ τοὺς ἀπεργούς. Ἀπαρᾶβίαστα τὸ πρόσωπο, ἢ ἀλληλογραφία. Ἐλευθερία στὴν κυκλοφορία. Κατάργηση τῶν διαβατηρίων γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ.

Ἐκπαίδευση καὶ γλώσσες. — 11. Δημοτικὴ ἐκπαίδευση ὑποχρεωτικὴ, χάρισμα, γενικὴ.

Τέλεια ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας.

Ἰσότηα τῶν δικαιωμάτων πού δίνουν ὅλες οἱ ἰσότητες σχολές.

Ἡ διδασκαλία στὰ σχολεῖα τῶν διαφόρων ἰθῶν θὰ γίνεταὶ στὴ μητρικὴ γλώσσα.

Ἡ γλώσσα τοῦ Κράτους θὰ διδάσκεται τὸ τέταρτο ἔτος ἀπ' τὴ φοίτηση στὸ σχολεῖο.

Οἱ ντόπιες γλώσσες θὰ διδάσκονται στὰ τοῦρκα σχολεῖα ἀπ' τὸ τέταρτο ἔτος!

12. Μοίρασμα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δημ. Ἐκπαίδευσης στὰ σχολεῖα τῶν διαφόρων ἰθῶν ἀνάλογα μὲ τὸν πληθυσμὸ τους. Τὸ μοίρασμα αὐτὸ θὰ γίνεταὶ ἀπὸ ἐπίτηδες διορισμένες ἐπιτροπές.

13. Ἡ γνώση τῆς γλώσσας τοῦ Κράτους εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Μὰ ἐξόν τὴν ἐπίσημη γλώσσα ὅλοι οἱ δημόσιοι υπάλληλοι τοῦ Κράτους εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ξέρουνε τὴ γλώσσα τοῦ τόπου, ὅπου ὑπηρετοῦνε.

Παρατηρήσεις. — Μεταχείρισμα τῆς γλώσσας πού μιλιέται στὰ δικαστήρια καὶ στὰ δημόσια γραφεῖα κάθε τόπου κατὶ μὲ τὴ γλώσσα τοῦ Κράτους. Μεταχείρισμα ὑποχρεωτικὸ τῶν γλωσσῶν πού μιλοῦνται καὶ στὰ δημοσίεματα καὶ στὶς ἐπίσημες εἰδοποιήσεις.

Δικαιοσύνη. — 14. Μεταρρύθμιση ριζικὴ τῶν δικαστηρίων. Ἡ δικαιοσύνη θὰ περὶέχεται χάρισμα.

Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. — 15. Ἰσότηα στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ Κράτους χωρὶς διάκριση θρησκείας. Λιγότερα τῆς θη εἰς ἀπροσωρινὰ σὲ δυὸ χρόνια.

Παρατηρήσεις. — Τὰ ἀπὸ κάθε χώρα στρατεύματα θὰ κάνουνε τὴ θητεία τους γύρω στὸν τόπο ἀπ' ὅπου προέρχονται.

Ἀύξηση τοῦ μιστοῦ τῶν στρατιωτῶν.

Ἄμεση κατάργηση τῶν σωμάτων Χαμηδιέ.

Δημόσιοι υπάλληλοι. — 16. Λιγότερα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δημοσίων υπαλλήλων. Λιγότερα τοῦ μιστοῦ τῶν ἀνώτερων υπαλλήλων καὶ καθορισμὸς μὲ νόμο τοῦ ἀνώτερου σημείου τῶν μιστῶν αὐτῶν Ἀύξηση τοῦ μιστοῦ τῶν κατώτερων υπαλλήλων.

Παρατηρήσεις. — Εὐθύνη ὅλων τῶν δημοσίων υπαλλήλων πρὸς τὰ κοινὰ δικαστήρια.

Ἀγροτικὸ ζήτημα. — 17. Ἐξασφάλιση γιὰ κάθε χωρικὸ ἀπὸ ἓνα ὀρισμένο κομμάτι γῆς ἀπὸ τὰ χτήματα τοῦ Κράτους. Μεταβίβωση στοὺς χωρικοὺς τῆς γῆς πού ἀνήκει στὸ Κράτος καὶ στὴν Κοσῶνα.

18. Τὸ δικαίωμα γιὰ τὴν ἐκμεταλλευσὴ τῆς γῆς ἀνήκει στοὺς ἐργάτες. Κάθε χωρικὸς ἔχει τὸ

δικαίωμα νὰ καλλιεργῆ τὴ γῆ, ὥστε νὰ ἐξασφαλίξη τὴ ζωὴ τὴ δικὴ του καὶ τῆς οἰκογένειάς του χωρὶς νὰ ἐκμεταλλεῦεται τὸν ἄλλον.

19. Διευτῶνται ἀπὸ σωματεῖα πού ἐκλέγονται ἀπ' τοὺς δῆμους: ἡ δημοτικὴ γῆς (δάση, λιβάδια) καὶ τὰ δημοτικὰ νερά (κινητήρια δύναμη, ψάρεμα). Τὰ εἰσοδήματα ἀπ' αὐτὰ δίνονται γιὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευση τῶν δῆμων.

20. Παραμένουνε χτήματα τοῦ Κράτους: Τὰ μεταλλεῖα καὶ τ' ἀποδέλοια πλούτη τοῦ ἰδάφους πούχουν ἐξαιρετικὸ χαραχτήρα. Ὀρισμένο μέρος τῶν εἰσοδημάτων τους θὰ δίνεται γιὰ τὶς γενικὲς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκες τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ.

Φόροι. — 21. Ριζικὴ ἀλλαγὴ στὸ φορολογικὸ σύστημα.

Παρατηρήσεις. — Προσωρινὰ λιγότερα τοῦ δέκατου σὲ 1/15 καὶ τοῦ aghnam σὲ 1/3.

Ἀπόσβεση τῶν καθυστερουμένων.

Κατάργηση τῶν φόρων τῆς ὀδοκτασκευῆς, τῆς Χετζάζης, τῶν μεταναστῶν κτλ.

Κατάργηση τοῦ δικαστικοῦ χαρτοσήμου.

Κατάργηση τῶν «olams» καὶ «hegaris» καὶ ὅλων τῶν ἔργων πού δὲν πληρῶνονται.

22. Φόρος προδευτικὸς στὸ εἰσόδημα καὶ τὶς κληρονομίες. Ἀπαλλαγὴ ἀπὸ φόρου ὅλων ἐκείνων ὅσων τὰ εἰσοδήματα δὲ φτάνουνε ἓνα ὀρισμένο ποσὸ

Πίστωση. — 23. Πίστωση ἀπ' τὸ Κράτος μὲ ὄρους συγκαταβατικῶς.

24. Ἐξασφάλιση ἀπὸ μέρος τοῦ Κράτους ἀπὸ τὴν ξηρασία, χάλαζα, ἀκρίδες, πλημμύρες καὶ ἄλλα ἔκτατα δυστυχήματα.

Διακανόνιση τῆς ἐργασίας. — 25. Ἐγκατάσταση ὑπουργείου ἐργασίας.

Διοργάνωση μὲ νόμο καὶ προστασία τῆς ἐργασίας.

α) Καθορισμὸς τῶν ὥρων τῆς ἐργασίας γιὰ τοὺς ἐργάτες εἴτε στὶς πόλεις εἴτε στὰ χωριά. Λιγότερα αὐτῶν τῶν ὥρων γιὰ τὰ ἰδικίτερα ἀντιγυρινὰ ἢ ἐπικίνδυνα ἔργα.

β) Κατάργηση τῆς νυχτερινῆς ἐργασίας γυναικῶν καὶ παιδιῶν. Ἡ ἐργασία τῶν γυναικῶν θὰ κατάρχηται γιὰ ἔξη βδομάδες ἕστερ ἀπ' τὴ γέννα. Ἀπαγόρευση τῆς ἐργασίας τῶν παιδιῶν ἴσαμε τὴν ἡλικία 15 χρονῶν.

Περιορισμὸς σ' ἔξη ὥρες τὴν ἡμέρα τῆς ἐργασίας τῶν παιδιῶν ἀπὸ 15 — 18 χρονῶν.

Κατάργηση τῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἔξω ἀπ' τὶς κοινικὰς ὥρες. Ἀπαγόρευση νὰ μικραίνουν τὰ μεροκάματα μὲ τὴν πρόφραση προστίμων.

Τέλεια ἀρχὴ τὴν Κυριακὴ καὶ τὶς ἄλλες μέρες τὶς ὀρισμένες ἀπὸ κάθε θρησκεία γιὰ ἀνάπαψη βδομαδιατικὴ.

26. Ἀσφάλισμα τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τὰ δυστυχήματα, τὶς ἀρρώστιας, γηρατειά, ἔλλειψη ἐργασίας μὲ δαπάνη τοῦ Κράτους καὶ τῶν καταστημάτων.

27. Διευρύνωτη δημοσίων ἔργων, κατασκευάσματα σιδηροδρόμων καὶ δρόμων, πρὸς τὸν σὶς ἐπαρχίας, ὅπου εἶναι ἔλλειψη, ὅπως στὶς ἀρμενικὰς ἐπαρχίας.

Π. λη, 1 τοῦ Σεπτεμβρη 1908.

Συμβούλιο τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀρμενικῆς ἐπαναστατικῆς ἐνωσης Δασνακιστοῦν

Συγγρίνετε τῶρα Ἕλληνας ἀρχηγούς καὶ Ἀρμένους ἀρχηγούς καὶ μὴ μωπτεῖνε, ἐν μῦορεῖτε, τοὺς πρώτους.

7. 12. 908.

ΑΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ